



## Integrationspolitik

---

### Sammanfattning

I betänkandet behandlas motionsyrkanden om integrationsfrågor som väckts under den allmänna motionstiden 2002 och ett motionsyrkande som väckts med anledning av regeringens skrivelse 2002/03:28 Migration och asylpolitik. Frågorna rör bl.a. mål och grunder för integrationspolitiken, introduktion för nyanlända invandrare, utvecklingen i storstadsregionerna, etnisk diskriminering samt kvinnor och flickor med utländsk bakgrund. Vidare behandlas motioner om svenskt medborgarskap avseende frågor om bl.a. krav på bosättnings tid och kunskaper i svenska, medborgarskapsceremonier och säkerhetsärenden.

Utskottet avstyrker samtliga motioner.

Till betänkandet har fogats 17 reservationer och 3 särskilda yttranden.

# Innehållsförteckning

|  |    |
|--|----|
| Sammanfattning .....   | 1  |
| Innehållsförteckning .....   | 2  |
| Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....                                    | 3  |
| Ärendet och dess beredning.....  | 5  |
| Utskottets överväganden.....   | 6  |
| Mål och grunder för integrationspolitiken .....                                | 6  |
| Invandrarbegreppet .....   | 10 |
| Mottagande och introduktion av nyanlända flyktingar m.fl. ....                 | 11 |
| Utvecklingen i storstadsregionerna.....  | 14 |
| Etnisk diskriminering och rasism .....   | 17 |
| Kvinnor och flickor med utländsk bakgrund .....                                | 21 |
| Tolkfrågor .....   | 23 |
| Forskning .....  | 24 |
| Inflytande och delaktighet .....   | 25 |
| Svenskt medborgarskap .....  | 26 |
| Reservationer .....  | 31 |
| 1. Mål och grunder för integrationspolitiken (punkt 1) .....                   | 31 |
| 2. Mål och grunder för integrationspolitiken (punkt 1) .....                   | 32 |
| 3. Mål och grunder för integrationspolitiken (punkt 1) .....                   | 32 |
| 4. Invandrarbegreppet (punkt 2) .....  | 33 |
| 5. Introduktion av nyanlända flyktingar m.fl. (punkt 3) .....                  | 33 |
| 6. Mottagande av nyanlända flyktingar m.fl. (punkt 4) .....                    | 34 |
| 7. Utvecklingen av storstadsregionerna (punkt 5) .....                         | 34 |
| 8. Utvecklingen av storstadsregionerna (punkt 5) .....                         | 35 |
| 9. Utvecklingen av storstadsregionerna (punkt 5) .....                         | 35 |
| 10. Utvecklingen av storstadsregionerna (punkt 5) .....                        | 36 |
| 11. Kvinnor och flickor med utländsk bakgrund (punkt 7) .....                  | 37 |
| 12. Kvinnor och flickor med utländsk bakgrund (punkt 7) .....                  | 37 |
| 13. Bosättningskrav för erhållande av svenskt medborgarskap<br>(punkt 11)..... | 38 |
| 14. Kunskaper i svenska språket (punkt 13) .....                               | 38 |
| 15. Kunskaper i svenska språket (punkt 13) .....                               | 39 |
| 16. Medborgarskapsceremonier m.m. (punkt 14).....                              | 40 |
| 17. Medborgarskapsceremonier m.m. (punkt 14).....                              | 40 |
| Särskilda yttranden .....  | 42 |
| 1. Kvinnor och flickor med utländsk bakgrund (punkt 7) .....                   | 42 |
| 2. Kvinnor och flickor med utländsk bakgrund (punkt 7) .....                   | 42 |
| 3. Tolkfrågor (punkt 8) .....  | 43 |
| Bilaga: Förteckning över behandlade förslag .....                              | 44 |

# Utskottets förslag till riksdagsbeslut

## 1. Mål och grunder för integrationspolitiken

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Sf214 yrkande 1, 2002/03:Sf226 yrkande 1, 2002/03:Sf284, 2002/03:Sf323 yrkande 2, 2002/03:Sf332 yrkandena 1, 3, 4, 7 och 20 och 2002/03:N397 yrkande 21.

*Reservation 1 (m)*

*Reservation 2 (fp)*

*Reservation 3 (c)*

## 2. Invandrarbegreppet

Riksdagen avslår motion 2002/03:Sf332 yrkande 27.

*Reservation 4 (m)*

## 3. Introduktion av nyanlända flyktingar m.fl.

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Sf7 yrkande 5 och 2002/03:Sf289 yrkande 1.

*Reservation 5 (m)*

## 4. Mottagande av nyanlända flyktingar m.fl.

Riksdagen avslår motion 2002/03:Sf214 yrkande 5.

*Reservation 6 (c)*

## 5. Utvecklingen av storstadsregionerna

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Sf226 yrkande 24, 2002/03:Sf283, 2002/03:Sf318, 2002/03:Sf332 yrkandena 2 och 5, 2002/03:Sf334 yrkande 46, 2002/03:Sf336 yrkandena 1 och 2 och 2002/03:Sf339.

*Reservation 7 (m)*

*Reservation 8 (fp)*

*Reservation 9 (kd)*

*Reservation 10 (v)*

## 6. Etnisk diskriminering och rasism

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Sf289 yrkande 11, 2002/03:Sf323 yrkande 1, 2002/03:Sf336 yrkande 41, 2002/03:Sf371, 2002/03:Sf374 och 2002/03:K433 yrkande 4.

## 7. Kvinnor och flickor med utländsk bakgrund

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Sf332 yrkande 28, 2002/03:Sf350, 2002/03:Sf360, 2002/03:L277 yrkande 3 och 2002/03:A323 yrkande 1.

*Reservation 11 (m)*

*Reservation 12 (v)*

## 8. Tolksfrågor

Riksdagen avslår motion 2002/03:Sf289 yrkande 2.

**9. Forskning**

Riksdagen avslår motion 2002/03:K433 yrkandena 1 och 2.

**10. Inflytande och delaktighet**

Riksdagen avslår motion 2002/03:K433 yrkande 3.

**11. Bosättningskrav för erhållande av svenskt medborgarskap**

Riksdagen avslår motion 2002/03:Sf289 yrkandena 17 och 18.

*Reservation 13 (mp)*

**12. Säkerhetsärenden**

Riksdagen avslår motion 2002/03:Sf241.

**13. Kunskaper i svenska språket**

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Sf201 och 2002/03:Sf226 yrkandena 17–18.

*Reservation 14 (m)*

*Reservation 15 (fp)*

**14. Medborgarskapsceremonier m.m.**

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Sf226 yrkande 16 och 2002/03:Sf334 yrkande 49.

*Reservation 16 (fp)*

*Reservation 17 (kd)*

Stockholm den 11 mars 2003

På socialförsäkringsutskottets vägnar

*Tomas Eneroth*

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tomas Eneroth (s), Ronny Olander (s), Sten Tolgfors (m), Bo Könberg (fp), Anita Jönsson (s), Mona Berglund Nilsson (s), Kalle Larsson (v), Mariann Ytterberg (s), Anita Sidén (m), Lennart Klockare (s), Linnéa Darell (fp), Birgitta Carlsson (c), Kerstin Kristiansson Karlstedt (s), Anna Lilliehöök (m), Göte Wahlström (s), Mona Jönsson (mp) och Kenneth Lantz (kd).

## Ärendet och dess beredning

Socialförsäkringsutskottet behandlar i detta betänkande drygt 40 motionsyrkanden om integration och svenskt medborgarskap från den allmänna motionstiden 2002 och ett motionsyrkande som väckts med anledning av regeringens skrivelse 2002/03:28 Migration och asylpolitik. De behandlade förslagen återges i *bilaga*. Under ärendets handläggning har utskottet besökt Integrationsverket som informerade om sin verksamhet.

# Utskottets överväganden

## Mål och grunder för integrationspolitiken

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om tillämpningen av integrationspolitikens grunder och målsättningar och om Integrationsverkets ställning m.m.

*Jämför reservationerna 1(m), 2 (fp) och 3 (c).*

### Bakgrund

Målen för integrationspolitiken beslutades av riksdagen hösten 1997 (prop. 1997/98:16, bet. 1997/98:SfU6, rskr. 1997/98:68) och har kompletterats eller ändrats vid två tillfällen (prop. 2000/01:1, bet. 2000/01:SfU2, rskr. 2000/01:72 och prop. 2002/03:1, bet. 2002/03:SfU2, rskr. 2002/03:46). Integrationspolitikens mål som de formulerats fr.o.m. 2003 är lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund, en samhällsgemenskap med samhällets mångfald som grund samt en samhällsutveckling som kännetecknas av ömsesidig respekt för olikheter inom de gränser som följer av samhällets grundläggande demokratiska värderingar och som alla oavsett bakgrund skall vara delaktiga i och medansvariga för.

Målen för integrationspolitiken innebär att samhällets etniska och kulturella mångfald skall tas som utgångspunkt för den generella politikens utformning och genomförande på alla samhällsområden och nivåer. Invandrades behov skall, precis som andras behov, beaktas inom ramen för den generella politiken. Integrationspolitiken skall således inte – som tidigare – vara inriktad på invandrare. Dessa skall inte heller behandlas som en homogen grupp utan åtgärder skall utformas flexibelt utifrån individuella behov. Introduktionen av nyanlända flyktingar m.fl. skall däremot fortsätta att vara en säråtgärd. Denna skall utgå från den enskilda invandrarens bakgrund och förutsättningar.

Det integrationspolitiska arbetet skall särskilt inriktas på att ge stöd till individers försörjning och delaktighet i samhället, värna grundläggande demokratiska värden och verka för kvinnors och mäns lika rättigheter och möjligheter samt förebygga och motverka rasism, främlingsfientlighet och diskriminering.

En ändrad formulering av de integrationspolitiska målen fr.o.m. 2003 (rskr. 2002/03:46), varvid bl.a. begreppet tolerans togs bort, var föranlett av en vilja att tydligare markera att olikheter måste respekteras på lika villkor men även att markera att respekten för etniska, religiösa och kulturella olikheter inte innebär att varje handling eller yttring som har sin grund i sådana olikheter är acceptabla i ett demokratiskt samhälle. Samhällets grundläggande

värderingar skall gälla alla, och de yttersta gränserna i samhället sätts av landets lagar.

Integrationsverket är sedan den 1 juni 1998 central förvaltningsmyndighet för integrationsfrågor. Verket har ett övergripande ansvar för att integrationspolitiska mål och synsätt får genomslag på olika samhällsområden. Dess huvuduppgifter är att verka för att nyanlända flyktingar m.fl. får stöd för sin integration i det svenska samhället, verka för lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund, förebygga och motverka främlingsfientlighet, rasism och diskriminering samt följa och utvärdera samhällsutvecklingen mot bakgrund av samhällets etniska och kulturella mångfald.

Regeringen har under våren 2002 i skrivelse 2001/02:129 Integrationspolitik för 2000-talet redovisat utvecklingen inom olika samhällsområden i förhållande till riksdagens beslut om mål och inriktning för integrationspolitiken. Regeringen redovisade också sin syn på den framtida inriktningen av integrationspolitiken. Skrivelsen behandlades av utskottet i betänkande 2001/02:SfU15.

### *Motioner*

I motion Sf332 yrkandena 1, 3, 4, 7 och 20 av Sten Tolgfors m.fl. (m) framhåller motionärerna att den socialdemokratiska integrationspolitiken brister genom att dels ovanifrån betrakta samhället såsom bestående av ett antal kollektiv vari människor har gemensamma problem och behov, dels ta hand om människor, styra deras liv och lägga till rätta deras situation. Socialdemokraterna söker även lösa frågorna om ofrivillig segregation med särskilda myndigheter och särlösningar. I stället behövs en bättre generell politik och så få särlösningar som möjligt. Denna generella politik måste vara inriktad på att göra det möjligt för och få enskilda människor att ta ansvar, utbilda sig och växa. Så långt det är möjligt skall det ställas samma krav på och ges lika möjligheter för alla som bor i Sverige. Nuvarande skatte- och bidragssystem skapar tillsammans fastlåsnings effekter som leder till utanförskap. Hög beskattning på låga inkomster i kombination med bidragsregler verkar passiviserande på den som redan av andra skäl har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden. Motionärerna begär att vad som nu anförts skall ges regeringen tillkänna.

I motion Sf226 yrkande 1 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) begärs ett tillkännagivande om att strukturella problem och omhändertagandementalitet utgör hinder för integration. Motionärerna menar att strukturella problem finns i form av skatter som hindrar arbete och företagande, rigida arbetsmarknadslagar och krångliga regler för nyföretagande samt bidragssystem som hindrar egenförsörjning. Omhändertagandementaliteten innebär att socialdemokratin underkastar människorna samhällets makt i stället för att lita på den kraft och förmåga att bestämma själv som varje individ besitter oavsett födelseort, hudfärg eller religion.

I motion N397 yrkande 21 av Martin Andreasson m.fl. (fp) begärs ett tillkännagivande om en ny integrationspolitik som bättre utnyttjar de idéer och resurser som finns i de invandratäta områdena. Motionärerna framhåller att politiken bör bygga på bättre språkkunskaper och en bättre småföretagarpolitik. Viktiga delar i denna politik är en omläggning av arbetsmarknadspolitiken, ett bättre företagsklimat samt en adekvat validering och en därefter anpassad språkutbildning. Andra är rätten att välja bostad, skola, barnomsorg och vårdgivare.

I motion Sf214 yrkande 1 av Birgitta Carlsson m.fl. (c) begär motionärerna att vad som anförs om åtgärder för att minska segregeringen i samhället ges regeringen till känna. Motionärerna framhåller att människor får stå vid sidan av samhällsutvecklingen eftersom de inte får tillgång till arbetsmarknaden eller på grund av att bidrags- och skattesystemen låser fast dem i en fattigdomsfälla. En ny politik behövs som bl.a. innebär att människor görs medvetna om sina rättigheter och skyldigheter och att de får möjligheter att omsätta sina kunskaper och färdigheter i arbetslivet samt göra sina röster hörda.

I motion Sf323 yrkande 2 av Lars Johansson m.fl. (s) begärs ett tillkännagivande om att fördjupa integrationsarbetet så att invandrarna kan erhålla mer jämlika levnadsförhållanden.

I motion Sf284 av Inger Lundberg m.fl. (s) begärs ett tillkännagivande om en översyn av organisationen av integrationsarbetet. Enligt motionärerna bör Integrationsverkets ställning som central kunskapsmyndighet stärkas samtidigt som det i varje län skall finnas en funktion som, i samspel med övrig offentlig verksamhet, följer upp utvecklingen i det egna länet och bidrar till kunskapsutveckling och till ökat fokus på integrationsfrågorna.

#### *Utskottets ställningstagande*

Som angivits ovan är integrationspolitiken inget som enbart gäller vissa delar av befolkningen som t.ex. personer som invandrat eller personer med utländskt medborgarskap. Integration är i stället en process som omfattar hela befolkningen oavsett etnisk eller kulturell bakgrund. Invandrare skall inte ses som en homogen grupp. Integrationspolitiken är långsiktig och berör alla samhällsområden, t.ex. arbetsmarknaden, utbildningen, hälso- och sjukvården och kulturen. Att insatser sker inom alla politikområden är av avgörande betydelse för att de integrationspolitiska målen skall kunna uppnås.

Enligt utskottets mening är en förutsättning för att de integrationspolitiska målen skall kunna uppfyllas en generell politik som ger lika möjligheter för alla och som även förmår att ta till vara allas erfarenheter, kunskaper och kvalifikationer. Särskilt betydelsefull är inriktningen på arbetsmarknads-, utbildnings- och bostadspolitiken.

Det är den enskildes behov som skall motivera eventuella åtgärder. Som utskottet i betänkande 2001/02:SfU15 Integrationspolitik för 2000-talet uttalat bör på den individuella nivån integration betraktas som ett livsprojekt, vars innehåll och mål endast kan bestämmas av individen själv. På den samhällsliga nivån kan dock staten sätta upp mål för vad som bör uppnås inom olika

områden med hjälp av arbetsmarknadspolitik, utbildningspolitik osv. och stödja den individuella integrationsprocessen genom att föra en politik som ger individen förutsättningar att förverkliga sina mål i livet.

Vidare konstaterade utskottet i betänkande 2001/02:SfU15 att även om det finns tendenser till en positiv utveckling så är utvecklingen inom integrationsområdet fortfarande inte tillfredsställande i förhållande till de mål som ställts upp. Den etniska och sociala segregationen är fortfarande stor. Insatser för att vända utvecklingen sker visserligen inom en mängd olika samhällsområden, men det behövs ytterligare insatser för att den etniska och kulturella mångfalden i samhället skall kunna tas till vara. Enligt utskottet var den tid som gått sedan riksdagen godkände målen för den nya integrationspolitiken alltför kort för att man skulle ha hunnit åtgärda problemen med segregation och utanförskap i samhället. Att politiken ännu inte har fått genomslag på alla områden visade inte minst de åtgärder som vidtagits eller pågick inom en rad områden på både kommunal och statlig nivå.

Utskottet kan åter konstatera att inom det integrationspolitiska området pågår flera utredningar och flera förslag har lagts och är under beredning. Enligt utskottets mening är det mycket viktigt att noggrant följa utvecklingen och resultaten av det långsiktiga integrationsarbetet.

Med det anförda avstyrks motionerna Sf332 yrkandena 1, 3, 4, 7 och 20, Sf214 yrkande 1, Sf226 yrkande 1, N397 yrkande 21 samt Sf323 yrkande 2.

När det gäller integrationsarbetets organisation har Integrationsverket enligt utskottet en viktig roll som central förvaltningsmyndighet för integrationsfrågor. Verket har två övergripande uppdrag. Det ena är att påverka samhället i enlighet med de integrationspolitiska målen. Det andra är att öka kunskapen om frågor som rör integration.

På den regionala nivån bedriver framför allt länsstyrelserna ett aktivt integrationsbefrämjande arbete. Länsstyrelserna i Stockholms, Skånes och Västra Götalands län har sedan 1999 särskilda medel för sådan verksamhet. Integrationsverket har i uppdrag att utifrån länens olika förutsättningar samverka med bl.a. länsstyrelserna för att utveckla det integrationspolitiska arbetet på regional nivå. Länsstyrelsernas verksamhet är i huvudsak inriktad på insatser inom arbetsliv och arbetsmarknad.

Utskottet föreslog i april 2002 att Riksdagens revisorer skulle granska Integrationsverkets verksamhet för att se i vilken omfattning myndigheten fyller det syfte som avsetts. Riksdagens revisorer har beslutat att genomföra en granskning med inriktning på verkets huvudsakliga uppgifter, nämligen att påverka myndigheter och andra aktörer och att göra detta genom att producera och sprida kunskap. En rapport beräknas till juni 2003.

Med hänvisning till det pågående arbetet avstyrker utskottet motion Sf284.

## Invandrarbegreppet

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå en motion om användningen av begreppet invandrare.

*Jämför reservation 4 (m).*

### *Motion*

I motion Sf332 yrkande 27 av Sten Tolgfors m.fl. (m) begärs ett tillkännagivande om regeringens användning av invandrarbegreppet. Motionärerna framhåller att även om begreppet numera allt oftare används om människor som är födda i andra länder måste det användas med urskilning. Det förhållandet att en person är född i eller adopterad från ett visst land är sällan relevant för livet i övrigt. I stället är det delaktigheten i samhället som är det centrala.

### *Utskottets ställningstagande*

I den integrationspolitiska propositionen 1997/98:16 Sverige, framtiden och mångfalden – från invandrapolitik till integrationspolitik anges att begreppet invandrare inte bör användas så att det förstärker ett ”vi-och-dom-tänkande”. I synnerhet bör det undvikas som benämning på personer som är födda i Sverige och som ofta har kallats andragenerationsinvandrare. Enligt den arbetsgrupp som har sett över användningen av begreppet invandrare i lagar och förordningar och i myndigheters verksamhet (Ds 1999:48 och Ds 2000:43) bör begreppet invandrare användas endast när det gäller människor som själva har flyttat till Sverige och folkbokförts här. Personer med utländsk bakgrund avser såväl utrikes födda personer som har invandrat som personer födda i Sverige med minst en förälder född utrikes. Invandrarbegreppet är inte tillämpligt på asylsökande och andra som väntar på beslut om uppehållstillstånd. Vidare anges i regeringens skrivelse 2001/02:129 Integrationspolitik för 2000-talet att begreppet invandrare skall användas nyanserat och på ett relevant sätt och att begreppet i skrivelsen avser personer som själva har invandrat till Sverige.

I betänkande 2001/02:SfU15 Integrationspolitik för 2000-talet delade utskottet regeringens uppfattning att begreppet invandrare skulle användas nyanserat och på ett relevant sätt. Utskottet ansåg att begreppet främst borde användas när de hade betydelse för det man vill beskriva.

Enligt utskottet är en annan möjlighet att använda begreppet invandrad, då detta till skillnad från invandrarbegreppet beskriver en aktiv handling.

Med hänvisning till det anförda får motion Sf332 yrkande 27 i huvudsak anses tillgodosedd och avstyrks.

## Mottagande och introduktion av nyanlända flyktingar m.fl.

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om introduktion och individuella introduktionsprogram samt spridning av det kommunala flyktingmottagandet.

*Jämför reservationerna 5 (m) och 6 (c).*

### Bakgrund

Inom det samordnade flyktingmottagandet skall samhällets insatser under den första tiden syfta till att ge de nyanlända förutsättningar att snabbast möjligt få en bostad, en reguljär sysselsättning med normal försörjning, goda svenskkunskaper samt förutsättningar för att bli delaktiga i samhällslivet. Introduktionen skall bygga på helhetssyn och samordning mellan olika myndigheter. Kommunerna har ett samordnande ansvar för introduktionsinsatser för nyanlända.

Under den första tiden i en kommun får de nyanlända flyktingarna m.fl. sin försörjning tillgodosedd genom introduktionsersättning eller försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen (2001:453). Det är kommunerna som svarar för insatserna. Introduktionsersättning lämnas i enlighet med de normer som varje kommun fastställt.

Staten lämnar ersättning till kommunerna för kostnader i samband med mottagandet och introduktionen av flyktingar och deras anhöriga enligt förordningen (1990:927) om statlig ersättning för flyktingmottagande m.m. Huvuddelen av den statliga ersättningen är en schablonersättning som lämnas med ett fast belopp per mottagen person. Ersättningen avser att täcka kostnader för försörjningsstöd, svenskundervisning och andra introduktionsinsatser. En förutsättning för att kommunen skall få schablonersättningen är att den, tillsammans med den berörda personen, upprättar en individuell introduktionsplan. Samråd skall alltid ske med andra myndigheter som deltar i arbetet med introduktionen. Det övergripande målet med introduktionsplanen är att genom en individuellt anpassad introduktion ge individen goda förutsättningar att bli självförsörjande och delaktig i det svenska samhället.

En kommun som träffar en överenskommelse med Integrationsverket om att ta emot nyanlända får även en grundersättning som är oberoende av antalet mottagna nyanlända. Integrationsverket har för 2003 överenskommelser om flyktingmottagande med 148 kommuner.

### Motioner

I motion Sf7 yrkande 5 av Sten Tolgfors m.fl. (m) begärs ett tillkännagivande om introduktionsverksamheten för flyktingar. Motionärerna anser att staten måste ställa tydliga krav på introduktionens kvalitet i kommunerna och samtidigt fullt ut finansiera mottagandet. Förbättrad introduktion, syftande till

egenförsörjning, är en nyckel till ökad integration av flyktingar i det svenska samhället.

I motion Sf289 yrkande 1 av Peter Eriksson m.fl. (mp) begärs ett tillkännagivande om att individuella introduktionsprogram bör upprättas genast för varje nyanländ person.

I motion Sf214 yrkande 5 av Birgitta Carlsson m.fl. (c) begärs ett tillkännagivande om en ökad decentralisering av flyktingmottagandet så att alla kommuner som kan erbjuda god kvalitet på mottagandet ges möjlighet till detta.

#### *Utskottets ställningstagande*

Introduktionen för nyanlända invandrare syftar till att ge dem förutsättningar att kunna försörja sig själva och bli delaktiga i samhället. Integrationsverket har till uppgift att stödja och följa kommunernas introduktion.

Inom ramen för den satsning på att öka sysselsättningen bland invandrare som riksdagen beslutade om under behandlingen av vårpropositionen 2000, disponerar Integrationsverket särskilda medel under åren 2001–2003 för att bl.a. förbättra introduktionen för invandrare. Verket bedriver utvecklingsarbetet tillsammans med berörda myndigheter och ett flertal kommuner.

Regeringen har bedömt att arbetet att utveckla introduktionen för flyktingar och andra invandrare kan behöva kompletteras med strukturella åtgärder i form av t.ex. författningsändringar. En utredning för en översyn av mottagande av och introduktion för flyktingar (dir. 2001:87) har därför tillsatts. Utredningen skall bl.a. se över vilka hinder som finns för att flyktingar skall få en individuellt anpassad introduktion och bli självförsörjande och delaktiga i det svenska samhällslivet. Vidare skall utredaren undersöka hur kommunerna hittills använt introduktionsersättningen och om ersättningens utformning haft någon betydelse för introduktionsresultaten. Utredningen skall därtill föreslå hur en obligatorisk introduktionsersättning kan utformas samt analysera om det statliga ersättningssystemet kan utgöra hinder för en effektiv och individuellt anpassad introduktion. Översynen skall ha ett helhetsperspektiv och avse både den praktiska verksamhetens organisation och innehåll samt lagar och andra författningar. Uppdraget skall redovisas senast den 1 september 2003.

Härefter har Integrationsverket i en delrapport från det utvecklingsarbete som bedrivits under första halvåret 2002, Förbättrad introduktion, bedömt att utvecklingen av nyanlända invandrades introduktion är på rätt väg. Enligt rapporten har introduktionen nu blivit mer individualiserad och mer inriktad på arbetslivet. Allt fler av de kommuner som använder sig av introduktionsersättning gör det på ett sätt som innebär att det blir tydligare för individen att målet med introduktionen är att han eller hon snabbt skall komma ut i arbetslivet och kunna försörja sig själv. Även näringslivet visar ett allt större intresse för nyanlända invandrare och deras kompetens. Samtidigt konstateras att det fortfarande finns brister i introduktionen och att det behövs ett fortsatt och intensifierat utvecklingsarbete.

Riksrevisionsverket (RRV) har överlämnat en rapport, ”Att etablera sig i Sverige. En granskning av introduktionsverksamheten för flyktingar och deras anhöriga” (RRV 2002:15), till regeringen. I rapporten gör RRV bedömningen att introduktionsverksamheten utvecklats i positiv riktning i flera kommuner, där egen försörjning och tilltro till individernas egen förmåga står i fokus. Utrymme finns dock för väsentliga förbättringar avseende verksamhetens förmåga att ge flyktingar och deras anhöriga förutsättningar att snabbt och effektivt etablera sig i samhället när det gäller samverkan mellan olika inblandade aktörer i det RRV kallar migrationskedjan. Regeringen har överlämnat rapporten till utredningen om översyn av mottagande av och introduktion för flyktingar.

Utskottet konstaterar att introduktionsverksamheten har utvecklats i positiv riktning, men att det fortfarande finns brister i denna. Av stor betydelse för introduktionen i det svenska samhället är att samordning sker mellan den introduktion som sker i Migrationsverkets organiserade verksamhet och den som ligger inom ramen för det kommunala flyktingmottagandet.

Med hänvisning till den pågående utredningen avstyrks motionerna Sf7 yrkande 5 och Sf289 yrkande 1.

Utskottet noterar att utredningen om översyn av mottagande av och introduktion för flyktingar och andra invandrare (dir. 2001:87) skall beakta frågor rörande boendet för asylsökande och bosättning för nyanlända flyktingar. Utgångspunkt för analysen skall vara att den som beviljas uppehållstillstånd skall ges goda förutsättningar för att snabbt komma ut i arbetslivet och bli självförsörjande. Utredaren skall analysera i vilken mån koncentrationen av asylsökande och nyanlända flyktingar till vissa kommuner och bostadsområden påverkar integrationsprocessen. Utredaren skall vidare överväga om det finns behov av åtgärder för att få personer att välja ett boende som innebär så goda förutsättningar som möjligt, dels under tiden asylansökan prövas, dels för en individuellt anpassad introduktion och dels för en långsiktigt hållbar integration. Även vilken betydelse informationsinsatserna från Migrationsverket och Integrationsverket om bl.a. tillgång på bostäder, arbete och utbildning på olika orter har haft för flyktingars bosättning skall analyseras. Om utredaren finner att det finns behov av att i ökad utsträckning söka påverka boendet, bör olika alternativ övervägas. Därtill skall utredaren, om denne anser att det finns skäl till det, analysera och överväga om samarbetsformerna eller ansvarsfördelningen mellan stat och kommun i fråga om mottagandet av asylsökande behöver förändras.

Med hänvisning till den pågående utredningen avstyrks motion Sf214 yrkande 5.

## Utvecklingen i storstadsregionerna

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om innebörden av etnisk segregation, åtgärder för att bryta segregation, uppföljning av storstadspolitiken, spridning av kunskaper från storstadssatsningen, upprättande av integrationsplan i s.k. överklassområden samt om storstadssatsningens övergripande mål.

*Jämför reservationerna 7 (m), 8 (fp), 9 (kd) och 10 (v).*

### Bakgrund

Genom riksdagens beslut med anledning av proposition Utveckling och rättvisa – en politik för storstaden på 2000-talet (prop. 1997/98:165, bet. 1998/99:AU2, rskr. 1998/99:34) lades grunden för en ny nationell storstadspolitik. En särskild Storstadsdelegation inom Regeringskansliet fick i uppdrag att utveckla och samordna politikområdet. Det storstadspolitiska arbetet har främst inriktats på målet att bryta segregationen i storstäderna genom lokala utvecklingsavtal med sju storstadskommuner om insatser i de socioekonomiskt mest utsatta stadsdelarna. Storstadspolitiken är långsiktig och tvärsektorieell och berör flera andra politikområden. Strukturella insatser i syfte att uppnå storstadspolitikens tillväxtmål sker främst inom andra politikområden. I de lokala utvecklingsavtalen har kompletterande riktlinjer antagits i maj 2001 avseende en ökad fokusering på insatser för tillväxt, sysselsättning och utbildning.

Storstadspolitikens övergripande mål för 2003 är dels att ge storstadsregionerna goda förutsättningar för långsiktigt hållbar tillväxt och därmed kunna bidra till att nya arbetstillfällen skapas såväl inom storstadsregionerna som i övriga delar av landet (tillväxtmålet), dels att bryta den sociala, etniska och diskriminerande segregationen i storstadsregionerna och att verka för jämlika och jämställda levnadsvillkor för storstädernas invånare (segregationsmålet).

Regeringen håller på att utvärdera arbetet inom de lokala utvecklingsavtalen och avser att återkomma till riksdagen under 2003 i frågan om storstadspolitikens utveckling.

### Motioner

I motion Sf332 yrkande 2 av Sten Tolgfors m.fl. (m) begärs ett tillkännagivande om den ofrivilliga segregationens sociala orsaker. Motionärerna framhåller att den inte är en ursprungsfråga utan en socialt betingad situation som är möjlig att förändra. I motionens yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om problemen med regeringens användning av begreppet etnisk segregation. Motionärerna anför att det är den ofrivilliga segregationen – utanförståendet och maktlösheten – som måste brytas. Däremot inte segregation i allmänhet, som kan vara både positiv och negativ ur individens synvinkel.

I motion Sf226 yrkande 24 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) begärs ett tillkännagivande om åtgärder för att ”lyfta” socialt utsatta områden. Motionärerna framhåller att i invandrartäta, socialt utsatta områden behöver en positiv spiral skapas. Det kan handla om att skapa magnetskolor, tillträde till arbetsmarknaden och att lokalisera kommunala och statliga förvaltningar till områdena.

I motion Sf334 yrkande 46 av Sven Brus m.fl. (kd) begärs ett tillkännagivande om bostadssegregering, utplacering av myndigheter, institutioner och kommunal verksamhet till ”invandrartäta” områden och att det i förändrade och nya detaljplaner skall finnas en konsekvensbeskrivning ur ett integrationsperspektiv. Motionärerna framhåller bl.a. att den mest kraftfulla åtgärden för att motverka segregation är att se till att alla bostadsområden har en blandad bebyggelse med flera olika upplåtelseformer. Vidare måste brottsförebyggande åtgärder uppmärksammas mer i stadsplaneringen, bl.a. i översiktsplanen. Därtill bör kommunala verksamheter och myndigheter flyttas ut eller stora privatföretag lockas till miljonprogramsområdena.

I motion Sf283 av Inger Lundberg m.fl. (s) begärs ett tillkännagivande om att uppföljningen av storstadspolitiken också bör omfatta situationen i motsvarande bostadsområden i andra kommuner.

I motion Sf318 av Catherine Persson (s) begärs ett tillkännagivande om att det är viktigt att sprida kunskaper och ge stöd till andra kommuner utifrån de erfarenheter som har erhållits av storstadssatsningen.

I motion Sf339 av Yilmaz Kerimo m.fl. (s) begärs ett tillkännagivande om att regeringen redan nu bör utforma en långsiktig strategi för nästa steg i storstadspolitiken. Denna bör bygga på den generella välfärdens grund och beskriva hur de utsatta bostadsområdena kan ges möjligheter till en långsiktig positiv utveckling.

I motion Sf336 yrkande 1 av Gudrun Schyman m.fl. (v) framhåller motionärerna att grundläggande för integrationspolitiken är att bryta de verkligt etniskt segregerade områden, dvs. vita överklassområden som Östermalm, Askim och Limhamn. Därför begärs ett tillkännagivande om att en plan skall upprättas för att integrera människor från dessa etniskt segregerade bostadsområden på samma sätt som gjorts för dem som invandrat till Sverige. I motionens yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att hålla kvar de övergripande målen i storstadssatsningen om tillväxt och att bryta segregationen. Storstadssatsningen får inte sluta som en traditionell arbetsmarknadsinsats.

### *Utskottets ställningstagande*

Utskottet anser att storstadspolitiken är en viktig del i arbetet med att bryta segregationen och förbättra storstadsregionernas förutsättningar. Detta arbete är, liksom integrationspolitiken, långsiktigt och tvärsektorielt. Kommunernas ordinarie insatser är av stor betydelse liksom insatser som sker inom andra politikområden, exempelvis arbetsmarknads- och utbildningsinsatser.

I betänkande 1997/98:SfU6 Sverige, framtiden och mångfalden – från invandrapolitik till integrationspolitik uttalade utskottet att segregationen i storstäderna i första hand är en ekonomisk och social segregation och inte en

segregation på etniska grunder. Utskottet ansåg det därför riktigt att regeringen talade om särskilda insatser i utsatta bostadsområden och inte, som hittills, om särskilda insatser i invandrartäta områden. Detta ändrade uttrycks sätt var riktigt också av det skälet att ett etniskt segregerat område inte i sig är negativt.

Med hänvisning till det nu anförda får motion Sf332 yrkandena 2 och 5 anses tillgodosedda och avstyrks. Utskottet avstyrker även motion Sf336 yrkande 1.

Utskottet noterar att regeringen avser att göra en utvärdering av den hittills förda storstadspolitiken. Därefter kommer regeringen att ta ställning till formerna för den fortsatta storstadspolitiken och återkomma till riksdagen under 2003 om storstadspolitikens inriktning. Som angavs i höstens budgetbetänkande 2002/03:SfU2 kommer utskottet noga att följa arbetet med utvärdering av storstadsarbetet.

Integrationsverket kommer, förutom att fortsätta att följa arbetet inom storstadssatsningen, även att följa andra städer och bostadsområden.

Med hänvisning till det nu anförda avstyrker utskottet motionerna Sf283, Sf226 yrkande 24, Sf336 yrkande 2 och Sf339.

Enligt 1 § lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar skall varje kommun planera bostadsförsörjningen i syfte att skapa förutsättningar för alla i kommunen att leva i goda bostäder och för att främja att ändamålsenliga åtgärder för bostadsförsörjningen förbereds och genomförs. Vid planeringen av bostadsförsörjningen skall kommunen, om det behövs, samråda med andra kommuner som berörs av planeringen. Riktlinjer för bostadsförsörjningen skall antas av kommunfullmäktige under varje mandatperiod.

Bostadsutskottet behandlade i betänkande 2002/03:BoU1 Utgiftsområde 18 Samhällsplanering en motion om boendeintegration. Utskottet delade motionärernas uppfattning om vikten av att på olika sätt motarbeta segregation i boendet liksom i samhällslivet i övrigt. I det mål för bostadsförsörjningen som regeringen redovisat i budgetpropositionen ingick också att det skulle bidra till minskad segregation i boendet. Det innebar att frågan måste ägnas stor uppmärksamhet i såväl den fysiska planeringen som i kommunernas arbete med bostadsförsörjningsplaneringen i övrigt. Ett naturligt inslag i detta arbete var att slå vakt om en blandning av upplåtelseformer. Enligt bostadsutskottet torde det stå utom allt tvivel att även regeringen var av åsikten att segregationen i boendet måste motverkas med bostadspolitiska och andra tillgängliga medel. Motionen avstyrktes sålunda.

Med hänvisning till det anförda och till regeringens utvärdering av storstadspolitiken avstyrks motion Sf334 yrkande 46.

I budgetpropositionen för 2003 (utg.omr. 8) framhåller regeringen att det är viktigt att stärka erfarenhetsutbyte och kunskapsuppbyggnad inom det storstadspolitiska området. De erfarenheter som görs i storstäderna bör även spridas till andra städer och bostadsområden med liknande förhållanden. Inom

politikområdet pågår en omfattande uppbyggnad av kunskapsnätverk på alla nivåer: lokalt, regionalt, centralt och internationellt.

Som nämnts ovan kommer Integrationsverket att följa utvecklingen i andra städer och bostadsområden än de som ingår i storstadssatsningen.

Motion Sf318 får därmed anses tillgodosedd och avstyrks.

## Etnisk diskriminering och rasism

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om etnisk diskriminering och rasism, nationellt handlingsprogram för ökad integration i arbetslivet samt om mångfaldsplaner.

### Bakgrund

I brottsbalken finns bestämmelser om olaga diskriminering och enligt skadeståndslagen kan någon som tillfogar annan lidande genom bl.a. olaga diskriminering bli ersättningsskyldig.

Lagen (1999:130) om åtgärder mot etnisk diskriminering i arbetslivet trädde i kraft den 1 maj 1999 i syfte att få till stånd en effektivare lagstiftning på området. Lagen ställer bl.a. krav på arbetsgivarna att bedriva ett målinriktat arbete för att aktivt främja lika rättigheter och lika möjligheter i fråga om arbete, anställningsvillkor samt utvecklingsmöjligheter i arbetet oavsett etnisk tillhörighet. Arbetsgivare skall vidare bedriva ett målinriktat arbete att aktivt främja etnisk mångfald i arbetslivet och DO skall utöva tillsyn över detta arbete. Myndigheten skall även ta initiativ till åtgärder mot etnisk diskriminering i form av bl.a. överläggningar, information och opinionsbildning.

Alla myndigheter har till uppgift att fortlöpande beakta samhällets etniska mångfald när verksamheten utformas och bedrivs. Regeringen har i oktober 1999 uppdragit åt samtliga myndigheter som lyder omedelbart under regeringen att upprätta handlingsplaner för att främja etnisk mångfald bland de anställda.

Integrationsverket har i uppdrag att öka den etniska mångfalden i arbetslivet. Detta sker bl.a. genom samverkan med arbetslivets organisationer och arbetsgivare i såväl privat som offentlig sektor. För perioden 2001–2003 har Integrationsverket fått särskilda medel för att driva på utvecklingen att främja den etniska mångfalden i arbetslivet.

Den långsiktiga inriktningen på arbetet med att förebygga och motverka rasism m.m. lades fast genom att regeringen beslutade anta en nationell handlingsplan mot rasism, främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering, vilken också presenterades för riksdagen (skr. 2000/01:59).

EU:s ministerråd antog under år 2000 två direktiv som syftar till att främja likabehandling och motverka diskriminering - rådets direktiv 2000/43/EG av den 29 juni 2000 om genomförandet av principen om likabehandling av personer oavsett deras ras eller etniska ursprung (direktivet mot etnisk diskriminering) och rådets direktiv 2000/78/EG av den 27 november 2000 om inrät-

tande av en allmän ram för likabehandling i arbetslivet (arbetslivsdirektivet). Direktiven utgör en del av ett ”antidiskrimineringspaket” som består av direktiven och ett handlingsprogram mot diskriminering. Båda direktiven skall tillämpas inom vad som i EU benämns arbetslivsområdet. Detta begrepp täcker inte bara förhållanden på arbetsplatsen utan även andra områden som har beröring med arbetet. Därutöver skall direktivet mot etnisk diskriminering tillämpas på samhällsområdena socialt skydd, sociala förmåner, utbildning samt tillgång till och tillhandahållande av varor och tjänster som är tillgängliga för allmänheten, inklusive bostäder.

I december 2000 beslutade regeringen att tillkalla en utredare med uppdrag att lämna förslag till åtgärder för genomförande av bl.a. rådets nämnda direktiv (Diskrimineringsutredningen 2001). I betänkande Ett utvidgat skydd mot diskriminering (SOU 2002:43) föreslår utredningen bl.a. en lag om förbud mot diskriminering på grund av etnisk tillhörighet, religion eller övertygelse. En proposition är aviserad till den 20 mars 2003.

Regeringen har vidare gett en parlamentarisk kommitté i uppdrag att bl.a. överväga en gemensam lagstiftning mot diskriminering som omfattar alla eller flertalet diskrimineringsgrunder och samhällsområden (Diskrimineringskommittén 2002). Kommittén skall även överväga en samordning eller sammanslagning av några eller samtliga ombudsmän mot diskriminering samt om den eller de ombudsmannainstitutioner som föreslås skall vara underställda regeringen eller riksdagen. Kommittén skall redovisa uppdraget senast den 1 december 2004.

En av Integrationsverkets huvuduppgifter är att förebygga och motverka rasism, främlingsfientlighet och etnisk diskriminering. Verket har byggt upp en kunskapsbank i form av en hemsida ([www.sverigemotrasism.nu](http://www.sverigemotrasism.nu)) med bl.a. information om erfarenheter och metoder som kan användas i arbetet mot rasism, främlingsfientlighet och etnisk diskriminering. Verket bedriver även en rådgivande och stödjande verksamhet för kommuner och andra som har behov av stöd i arbetet med att bekämpa rasism och främlingsfientlighet samt samarbetar med frivilligorganisationerna i dessa frågor. Försöksverksamhet med lokal och regional antidiskrimineringsverksamhet pågår.

Medel har i årets budget avsatts för stöd till ett antirasistiskt centrum och andra former av intolerans samt för projektstöd till andra organisationer som bedriver antirasistisk verksamhet.

### *Motioner*

I motion Sf289 yrkande 11 av Peter Eriksson m.fl. (mp) begärs ett tillkännagivande om att prioritera arbetet för norm- och beteendeförändringar. Motionärerna framhåller att kampen mot diskriminering, främlingsfientlighet, etnocentrism och rasism måste föras på flera plan. Viktigast är arbetet för att ändra den diskriminerande och rasistiska behandling som människor utsätts för. Detta i sin tur leder till attitydförändringar och en konkret normbildning som motverkar rasism och diskriminering.

I motion Sf323 yrkande 1 av Lars Johansson m.fl. (s) begärs ett tillkännagivande om att regeringen och arbetsmarknadens parter utarbetar ett nationellt handlingsprogram för ökad integration i arbetslivet. Motionärerna framhåller att flyktinginvandrarna får leva med dramatiskt sämre levnadsvillkor än både svenskar och arbetskraftsinvandrare från de rika länderna. Sammantaget ger det en bild av en omfattande diskriminering.

I motion K433 yrkande 4 av Anders Bengtsson m.fl. (s) begärs ett tillkännagivande om stöd till kommuner i arbetet mot främlingsfientlighet och rasism. Motionärerna framhåller att det är av stor betydelse att fortsätta att skapa goda förutsättningar för kommunerna att hantera olika frågor som kan uppstå i samband med möten mellan olika kulturer och vid främlingsfientlighet.

I motion Sf336 yrkande 41 av Gudrun Schyman m.fl. (v) begärs ett tillkännagivande om att ändra statens roll vad gäller det antirasistiska arbetet. Motionärerna anser att en bodelning bör göras mellan vad som är statens uppgift och vad som är partiers, frivilligorganisationers och enskildas uppgift i arbetet mot rasism. Staten skall genom sina myndigheter direkt motarbeta diskriminering, dvs. handlandet att diskriminera en annan människa. Staten skall dock inte vara direkt opinionsbildande i åsiktsfrågor. Denna uppgift bör staten i stället ge partier, frivilligorganisationer och enskilda förutsättningar att sköta.

I motion Sf371 av Eva Arvidsson m.fl. (s) begärs ett tillkännagivande om vikten av att kommuner, landsting, myndigheter och företag upprättar integrations- och mångfaldsplaner och att dessa kontinuerligt revideras.

I motion Sf374 av Cinnika Beiming m.fl. (s) begärs ett tillkännagivande om åtgärder mot krogdiskriminering. Motionärerna framhåller att problem finns vad avser bl.a. bevisning och sanktionsmöjligheter och att man utgår från att regeringen kontinuerligt följer frågan och vidtar de åtgärder som visar sig behövas för att motverka diskrimineringen.

### *Utskottets ställningstagande*

Alla som bor i Sverige skall oavsett etniskt ursprung ha lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Detta ligger till grund för den generella politikens inriktning. Principen om allas rätt till lika möjligheter oavsett ursprung eller etnisk tillhörighet tydliggörs i de övergripande målen för integrationspolitiken. Handlingar som kränker denna princip måste bekämpas både genom förändringar av lagar och regler och genom aktivt arbete med attitydförändringar inom samhällets alla delar.

Ansvar för att åstadkomma förändringar ligger inte bara på det offentliga utan också på enskilda arbetsgivare och deras organisationer, på de fackliga organisationerna och på de enskilda människorna. En stor del av det arbete som bedrivs kan anses svara mot flera av de synpunkter som förs fram i motionerna. Utskottet finner det inte påkallat att riksdagen initierar ytterligare åtgärder med anledning av dessa motionsyrkanden. Med det anförda avstyrks motionerna Sf289 yrkande 11, Sf323 yrkande 1 och K433 yrkande 4.

I betänkande 2001/02:SfU15 Integrationspolitik för 2000-talet uttalade utskottet att det finns all anledning för de statliga arbetsgivarna att tillvarata mångfald och undvika alla former av diskriminering i sina organisationer. Som framgår av skrivelsen pågår arbetet med att samtliga myndigheter under regeringen skall utarbeta handlingsplaner för att främja mångfalden bland de anställda. Utskottet förutsatte att samtliga myndigheter upprättar handlingsplaner för att påskynda arbetet med etnisk mångfald.

I budgetpropositionen för 2003 (utg.omr. 8) anges att de statliga myndigheternas redovisning under de senaste fyra åren visar att alltfler myndigheter har upprättat handlingsplaner för mångfald och att ytterligare ett antal har redovisat att de planerar andra aktiva åtgärder. Utskottet noterar även särskilt att regeringen i nämnda proposition uttalat att man avser att ta initiativ till att samtliga myndigheter, alla kommuner och landsting sätter upp mål och utarbetar handlingsplaner för att främja mångfalden och motverka diskriminering vid anställning.

Utskottet avstyrker därmed motion Sf371.

När det gäller frågan om krogdiskriminering har Diskrimineringsutredningen 2001 i sitt betänkande SOU 2002:43 lämnat ett förslag på civilrättslig reglering till skydd mot diskriminering vid tillhandahållande av varor och tjänster. En proposition är aviserad till den 20 mars 2003. Vidare har Diskrimineringskommittén 2002 enligt direktiven bl.a. i uppgift att överväga om det finns skäl att ersätta straffbestämmelsen i 16 kap. 9 § brottsbalken om olaga diskriminering med en annan typ av reglering. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motion Sf374.

Beträffande motion Sf336 yrkande 41 vill utskottet, liksom vid behandlingen av ett motsvarande yrkande i betänkande 2001/02:SfU15, hänvisa till att ett antal lokala diskrimineringsbyråer som bygger på frivilliga krafter har etablerats på olika orter i landet och att DO bl.a. svarar för utbildning av nyckelpersoner i antidiskrimineringsarbetet. DO har en central roll i arbetet med handlingsplanen mot rasism m.m. Utskottet ser positivt på den rollfördelning som tydliggjorts mellan myndigheter och frivilligorganisationer när det gäller det antirasistiska arbetet. Frivilligorganisationerna kan söka ekonomiskt stöd från Integrationsverket, och en målsättning är att de skall kunna sköta konkret arbete mot rasism och främlingsfientlighet.

Utskottet vill understryka att aktiva insatser från folkrörelser och frivilligorganisationer av olika slag är oundgängliga i arbetet mot rasism, främlingsfientlighet och diskriminering.

Med det ovan anförda anses motion Sf336 yrkande 41 tillgodosedd och avstyrks.

## Kvinnor och flickor med utländsk bakgrund

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om kvinnor och flickor som utsätts för patriarkala värderingar, om tvångs- och barnäktenskap och om jämställdhetsmålets konsekvenser för ökade klyftor mellan invandrade personer och andra.

*Jämför reservationerna 11 (m) och 12 (v).*

### Motioner

I motion Sf332 yrkande 28 av Sten Tolgfors m.fl. (m) begärs ett tillkännagivande om situationen för kvinnor och unga flickor i särskilt utsatta situationer. Motionärerna anför att när människors identitet blir svår att upprätthålla och självkänslan bryts ned av arbetslöshet, svag social status och utanförstående, återstår bara att söka sig tillbaka till värderingar från förr och ibland t.o.m. att förstärka dessa värderingar. Sådana värderingar kan innebära en oacceptabel syn på kvinnor. Detta ökar risken för könsstympning och "hedersmord".

I motion Sf350 av Anne Ludvigsson m.fl. (s) begärs ett tillkännagivande om att regeringen åter utreder hur kunskapen om svenska lagar och rättigheter kan öka hos grupper med annan kulturell bakgrund. Motionärerna framhåller att flickor som växer upp i patriarkala miljöer och som vill leva "västerländskt" hamnar i mycket utsatta situationer. Även gifta kvinnor utsätts för hedersbrott. Kunskap om rättigheter och skyldigheter inom jämställdhetsområdet är viktiga att känna till för att lagar och förordningar skall få genomslag i verkligheten.

I motion Sf360 av Lena Ek (c) begärs ett tillkännagivande om att det behövs en nationell handlingsplan för skydd av unga invandrarkvinnor.

I motion L277 yrkande 3 av Tasso Stafilidis m.fl. (v) begärs ett tillkännagivande om att frågan om barnäktenskap och tvångsäktenskap skall lyftas in i integrationspolitiken. Motionärerna anser att man, för att komma till rätta med patriarkala strukturer i samhället, måste föra en ständig dialog och tålmodigt arbeta tillsammans med alla de progressiva krafter som finns i invandrarorganisationerna, i de politiska partierna, i kvinnorörelsen etc.

I motion A323 yrkande 1 av Ulla Hoffmann m.fl. (v) begärs ett tillkännagivande om att regeringen tillsätter en utredning med uppdrag att analysera jämställdhetsmålets konsekvenser vad gäller ökade klyftor mellan majoritetssamhällets invånare och personer med invandrabakgrund. Genom att koppla jämställdhet till något förmodat svenskt skapas en yttre sammanhållning gentemot de icke jämställda – "de andra", dvs. invandrare vars kulturella bagage får bära skulden för kvinnoförtrycket.

*Utskottets ställningstagande*

Målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män skall ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom livets alla områden. Detta gäller alla kvinnor och män, oberoende av bakgrund och härkomst. Därmed är jämställdhet en del av integrationspolitiken. Insatserna berör områden som t.ex. rättsväsende, socialpolitik, utbildningspolitik och ungdomspolitik.

Som tidigare angivits i betänkandet var en ändrad formulering av de integrationspolitiska målen fr.o.m. 2003 (rskr. 2002/03:46), varvid bl.a. begreppet tolerans togs bort, föranlett av en vilja att tydligare markera att olikheter måste respekteras på lika villkor men även att markera att respekten för etniska, religiösa och kulturella olikheter inte innebär att varje handling eller yttring som har sin grund i sådana olikheter är acceptabla i ett demokratiskt samhälle. Samhällets grundläggande värderingar skall gälla alla och de yttersta gränserna i samhället sätts av landets lagar.

Utskottet konstaterar att arbetet med att förebygga konflikter i familjer med starkt patriarkala värderingar har sin utgångspunkt i den generella integrationspolitiken som särskilt skall verka för kvinnors och mäns lika rättigheter och möjligheter samt förebygga bl.a. diskriminering. Integrationsverket har fått mer resurser för integrationsåtgärder, och stödet skall fördelas i enlighet med de integrationspolitiska målen där kvinnors och mäns lika rättigheter är ett av de grundläggande värden som betonas. Dessutom skall Integrationsverket varje år redovisa till regeringen statsbidragens användning i förhållande till bidragets syfte och till de integrationspolitiska målen. Regeringen inrättade år 2000 Nationellt råd för kvinnofrid. Rådet utgör ett rådgivande organ för frågor som rör våld mot kvinnor. Bland de arbetsområden som rådet särskilt beaktar finns våld mot invandrade kvinnor och insatser för män som misshandlar kvinnor.

I budgetpropositionen för 2003 (utg.omr. 8) redovisar regeringen ett antal åtgärder avseende familjer med starkt patriarkaliska värderingar. Myndigheter som berörs är Integrationsverket, Skolverket, Folkhälsoinstitutet, länsstyrelserna i de tre storstads länen och Socialstyrelsen. Vidare har regeringen utsett en expertgrupp som skall föreslå åtgärder och arbetsmetoder som kan skydda och stödja flickor och unga kvinnor i utsatta situationer. Även män och pojkar med starkt patriarkala värderingar är målgrupper för expertgruppens arbete.

Regeringen redovisar vidare i nämnda budgetproposition att arbetet med att utveckla insatser och förebygga konflikter i familjer med starkt patriarkala värderingar skall fortsätta med full kraft. Åtgärder för att påverka synen på kvinnors och mäns rättigheter bör också intensifieras. Viktiga opinionsbildare är härvid organisationer bildade på etnisk grund och trossamfund. Arbete för ökad jämställdhet skall därför 2003 vara ett prioriterat insatsområde vid Integrationsverkets beslut om verksamhetsbidrag till organisationer bildade på etnisk grund. Regeringen avser också att uppdra åt Samarbetsnämnden för statsbidrag till trossamfund att fördjupa dialogen med trossamfundet kring frågor som rör kvinnors och barns rättigheter.

Som redovisats ovan föranstaltar regeringen om olika åtgärder inom det aktuella problemområdet. Utskottet finner det inte påkallat att riksdagen initierar ytterligare åtgärder. Motionerna Sf332 yrkande 28, Sf350, Sf360 och A323 yrkande 1 avstyrks därför.

Beträffande motion L277 yrkande 3 vill utskottet peka på att frågor om kvinnor och flickor med utländsk bakgrund ingår i integrationspolitiken. Som redovisats ovan har regeringen föranstaltat om åtgärder som inkluderar samråd och samarbete med olika organisationer och trossamfund. Utskottet förutsätter att sådana åtgärder innefattar att motverka lagstridiga äktenskap med avseende både på ålder och tvång. Utskottet noterar härvid att det inom Justitiedepartementet pågår förberedelser till en lagändring som innebär att den svenska lagens 18-årsgräns för äktenskap skall tillämpas även för utländska medborgare som gifter sig inför svensk myndighet. En proposition är aviserad till maj 2003. Motion L277 yrkande 3 får med hänvisning till det anförda anses tillgodosedd och avstyrks.

## Tolkfrågor

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå en motion om tolkfrågor.

### *Motion*

I motion Sf289 yrkande 2 av Peter Eriksson m.fl. (mp) begärs ett tillkännagivande om att auktoriserad tolkservice och kvalificerade översättare måste finnas att tillgå för att missförstånd med allvarliga konsekvenser inte skall uppstå. Motionärerna framhåller att tolkservicen är mycket eftersatt. Dels saknas tillsyn och kvalitetskontroll, dels sparar ofta kommuner, landsting och stat pengar på att inte anlita auktoriserade tolkar. Vidare behövs kvalificerade översättare av t.ex. intyg och andra dokument.

### *Utskottets ställningstagande*

Integrationsverket har i sin rapport Tillgång till tolk – en samhällsservice (1999:2) redogjort för olika problem när det gäller tillhandahållande av tolkservice till myndigheter och till personer som inte behärskar det svenska språket. Verket pekar på problem som bl.a. rör bristande tillgång på kvalificerade tolkar samt tolkarnas ersättning och arbetsvillkor.

Regeringen har tillsatt en utredning om tillsyn över tolkförmedlingar (dir. 2001:114) för att utreda behovet av tillsyn och kvalitetskontroll över tolkförmedlingarnas verksamhet och, om det finns behov, föreslå hur en sådan tillsyn och kvalitetskontroll kan utformas. Utredaren skall klarlägga om en branschorganisation kan utgöra lämpligt kontrollorgan över tolkförmedlingar eller om en myndighet bör få detta uppdrag. Utredaren skall även överväga om auktorisation av tolkförmedlare bör införas och i så fall vilka krav som

bör ställas för bemyndigande. Utredningen beräknas avsluta sitt arbete den 15 september 2003.

Utskottet framhöll i betänkande 2001/02:SfU15 Integrationspolitik för 2000-talet att det är ett samhällsintresse att myndigheterna får tillgång till effektiv tolkservice som innebär att tolkar med rätt kvalifikationer får uppdraget. Tolkning är en viktig samhällsservice som ger möjlighet för personer som inte behärskar svenska att förstå vad som sägs och att komma till tals i kontakt med myndigheter. Det är viktigt att myndigheterna använder tolk när behov föreligger. Utskottet ansåg att utredningens (dir. 2001:114) resultat borde inväntas.

Utskottet anser att resultatet av den pågående utredningen avseende tolksfrågor bör avvaktas och avstyrker motion Sf289 yrkande 2.

## Forskning

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om forskning.

### *Motion*

I motion K433 yrkande 1 av Anders Bengtsson m.fl. (s) begärs ett tillkännagivande om att resurser fördelas för att initiera forskning med fokus på utvecklingen av de främlingsfientliga och nazistiska partiernas senaste framgångar i de allmänna valen. I motionens yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att fördela resurser till forskning på integrationsområdet i syfte att förstärka och utveckla arbetet med att skapa ett fungerande mångkulturellt Sverige.

### *Utskottets ställningstagande*

I proposition 2000/01:3 Forskning och förnyelse framhöll regeringen att integrationspolitiken innebär ett förändrat synsätt där integration uppfattas som en ömsesidig, nyskapande och utvecklande process som omfattar hela samhället. Som en konsekvens av integrationspolitiken måste ett integrations- och mångfaldsperspektiv genomsyra forskningen. Ett integrations- och mångfaldsperspektiv bidrar till förståelse om värderingars betydelse för problemval m.m. För integrationen är individens möjligheter till egen försörjning, utbildning, inflytande och delaktighet i samhällsliga processer de mest centrala områdena. Därför är det viktigt att forskningen särskilt inriktas på dessa forskningsområden. Andra viktiga forskningsområden är etniska relationer, rasism och etnisk diskriminering. Ökade kunskaper behövs både om mekanismerna bakom främlingsfientlighet och diskriminering och om arbetsmetoder. Regeringen framhöll vidare att den svenska demokratiforskningen är väsentlig för att stärka och fördjupa det offentliga samtalet om folkstyrelsen samt för genomförandet av politiken. Det är emellertid angeläget att frågan

om demokratiforskning bereds ytterligare, och regeringen avser därför att återkomma i frågan om framtida demokratiforskning.

I yttrande till socialförsäkringsutskottet i samband med behandlingen av regeringens skrivelse 20001/02:129 Integrationspolitik för 2000-talet framhöll utbildningsutskottet den mängd forskning som pågår inom områdena invandring och integration, bl.a. inom verksamhetsområdet för Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS). Andra finansierare inom området är Vetenskapsrådet och Riksbankens Jubileumsfond. Inom områdena internationell migration och etniska relationer pågår projekt vid en rad högskolor, och möjligheten att bedriva forskarutbildning inom området finns sedan 1999. Vidare tas en mängd statistik som rör dessa områden fram. Med anledning av det anförda avstyrkte socialförsäkringsutskottet ett motionsyrkande om kunskap om integrationsfrågor genom forskning, djupstudier och statistik.

Med hänvisning till det anförda avstyrks motion K433 yrkandena 1 och 2.

## Inflytande och delaktighet

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om demokratiarbete.

### *Motion*

I motion K433 yrkande 3 av Anders Bengtsson m.fl. (s) begärs ett tillkännagivande om att överväga olika möjligheter till en fortsättning och utveckling av det demokratiarbete som inleddes i flera kommuner och i invandrartäta områden inför valet 2002.

### *Utskottets ställningstagande*

I enlighet med 2002 års ekonomiska vårproposition beslutade riksdagen att tillföra 30 miljoner kronor för riksdagspartiernas information till invandrare inför 2002 års val. Som en del i denna satsning har regeringen givit Göteborgs universitet i uppdrag att följa upp och utvärdera information som har lämnats av de politiska partierna och andra uppgiftslämnare till invandrare inför valet 2002. I uppdraget ingår bl.a. att analysera effekterna av informationen när det gäller valdeltagandet bland invandrare. Uppdraget skall redovisas senast den 1 november 2003.

Regeringen har tillsatt en utredning, Fördelning av makt och inflytande ur ett integrationspolitiskt perspektiv (dir. 2000:57). Utredningen skall bl.a. uppmärksamma frågor om invandrarers valdeltagande. Ett slutbetänkande skall lämnas senast den 31 december 2003.

Med hänvisning till de pågående utvärderings- och utredningsarbetena avstyrker utskottet motion K433 yrkande 3.

## Svenskt medborgarskap

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om krav på bosättnings- och språkkunskaper i svenska för beviljande av svenskt medborgarskap, säkerhetsärenden, medborgarskapsceremonier och medborgarbok. *Jämför reservationerna 13 (mp), 14 (m), 15 (fp), 16 (fp) och 17 (kd).*

### Motioner

I motion Sf289 yrkande 17 av Peter Eriksson m.fl. (mp) begärs ett tillkännagivande om att femårskravet för beviljandet av svenskt medborgarskap skall ändras till tre år. I motionens yrkande 18 begärs ett tillkännagivande om att barn som föds i Sverige skall ges rätt till svenskt medborgarskap utan krav på tidsvillkor.

I motion Sf241 av Cecilia Magnusson och Anita Sidén (m) begärs ett tillkännagivande om personkontroll inför beslut om uppehållstillstånd eller medborgarskap. Motionärerna framhåller att det förekommer att personer får svenskt medborgarskap eller uppehållstillstånd trots att Säkerhetspolisen till Migrationsverket lämnat en motiverad rekommendation om avslag på ansökan. Har en sådan rekommendation lämnats bör det krävas synnerliga skäl för att frångå den.

I motion Sf201 av Marietta de Pourbaix-Lundin och Inger René (m) begärs ett tillkännagivande om att regeringen lägger fram ett förslag om att test av kunskaper i det svenska språket skall utgöra ett kriterium för att få svenskt medborgarskap. Motionärerna framhåller att genom att lära sig ett nytt språk skaffar man sig insikter i och förståelse för ett nytt samhälle med ett annat kulturmönster än vad man är uppväxt med. Resultaten från svenska för invandrare visar att elever i allmänhet inte har tillräckliga språkkunskaper efter avslutad utbildning för att kunna ta sig in på arbetsmarknaden. Motionärerna anser att minimikrav för svenskt medborgarskap borde vara kunskaper i svenska språket. Lagreglering av detta bör införas, liksom en reglering av på vilket sätt sådana kunskaper skall kunna dokumenteras. Undantag bör kunna medges då särskilda omständigheter föreligger.

I motion Sf226 yrkande 16 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) begärs ett tillkännagivande om att medborgarskapsceremonier med en officiell innebörd bör införas för att markera medborgarskapets betydelse. I motionen yrkandena 17 och 18 begärs tillkännagivanden om att acceptabla kunskaper i svenska språket bör vara ett krav för att få svenskt medborgarskap och att en utredning bör tillsättas om hur språktester skall utformas. Motionärerna framhåller att om medborgarskapet skall kunna utnyttjas förutsätter detta kunskaper om svenska lagar och andra förhållanden, vilket i sin tur kräver vissa kunskaper i svenska språket. Undantag skall naturligtvis kunna göras för personer som av olika skäl kan ha mycket svårt att lära sig ett nytt språk. Frågan om den ex-

akta kunskapsnivån som skall krävas bör utredas vidare. Utgångspunkten bör dock vara nivån för svenska för invandrare.

I motion Sf334 yrkande 49 av Sven Brus m.fl. (kd) begärs ett tillkännagivande om införandet av en medborgarbok. För att betona medborgarskapets rättigheter och skyldigheter föreslår motionärerna att alla nya medborgare och alla 18-åringar skall få en medborgarbok där medborgarskapets innebörd tydliggörs och samhällets grundvärderingar formuleras. Denna värdegrund härleds från den etik som förvaltats i kristen tradition och i västerländsk humanism. Boken bör även innehålla en kort historik över Sveriges demokratiska utveckling och information om hur det politiska systemet i Sverige och Europasamarbetet fungerar. Överlämnandet av medborgarboken bör ske i samband med en ceremoni i hemkommunen.

#### *Utskottets ställningstagande*

Den svenska medborgarskapslagen grundar sig på härstammingsprincipen. Det innebär att föräldrarnas medborgarskap avgör vilket medborgarskap deras barn får. Barn till en svensk mor får alltid svenskt medborgarskap vid födelsen. Barn till en svensk far får också svenskt medborgarskap om barnet föds i Sverige. Är fadern gift med barnets utländska mor får barnet svenskt medborgarskap vid födelsen oavsett var barnet föds. Ett statslöst barn som fötts i Sverige skall kunna få svenskt medborgarskap genom anmälan om barnet har permanent uppehållstillstånd i Sverige och hemvist här. Barn med utländskt medborgarskap skall kunna få svenskt medborgarskap om barnet har permanent uppehållstillstånd i landet och hemvist här sedan minst fem år, eller om barnet är statslöst, tre år.

För att bli svensk medborgare genom naturalisation krävs i princip att man har fyllt 18 år och har varit bosatt i Sverige sedan fem år (två år för nordiska medborgare). Den som är flykting eller statslös skall ha bott fyra år i Sverige för att få medborgarskap. Därutöver ställs krav på ett hederligt levnadssätt.

De nämnda bestämmelserna är intagna i lagen (2001:82) om medborgarskap som har trätt i kraft den 1 juli 2001. Utskottet anser inte att det föreligger skäl att ändra i nu aktuella regler. Utskottet avstyrker därför motion Sf289 yrkandena 17 och 18.

Ett av de villkor för naturalisation som uppställs i 11 § lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap är att sökanden fört och kan förväntas komma att föra ett hederligt levnadssätt. Som ett led i prövningen av om detta villkor är uppfyllt begär Migrationsverket i naturalisationsärenden där sökanden fyllt 15 år ett s.k. kontrollbesked hos Rikspolisstyrelsen (Säkerhetspolisen). Syftet med denna begäran är att utröna om det finns några hinder av säkerhetsmässig karaktär mot att bevilja sökanden svenskt medborgarskap.

Enligt den nya lagen om svenskt medborgarskap är Migrationsverket första instans. Migrationsverket kan välja att överlämna bl.a. säkerhetsärenden till regeringen för beslut. Migrationsverkets beslut i säkerhetsärenden överklagas hos regeringen. Regeringen har det yttersta ansvaret för rikets säkerhet och för den allmänna säkerheten. Såväl sökanden som Rikspolisstyrelsen har rätt

att överklaga Migrationsverkets beslut, om beslutet går parten emot. Därför gäller förvärv av svenskt medborgarskap i ett säkerhetsärende fr.o.m. den dag då beslutet har vunnit laga kraft. Med säkerhetsärende avses ett ärende där Rikspolisstyrelsen hos Migrationsverket har föreslagit att ansökan avslås av skäl som rör rikets säkerhet eller allmän säkerhet.

Utskottet anser att den nuvarande ordningen tillgodoser de krav som bör ställas på ett säkerhetsärende.

Vid prövning av en fråga om uppehållstillstånd måste även andra frågor än säkerhetsfrågor beaktas. Utskottet vill dock nämna att en ny processordning i säkerhetsärenden har föreslagits i utredningsförslag om ny rättsordning i utlänningsärenden (SOU 1999:16).

Med det anförda avstyrker utskottet motion Sf241.

Beträffande frågan om krav på kunskaper i svenska språket kan nämnas att den parlamentariska Medborgarskapskommittén hade i uppdrag (dir. 1997:5) att genomföra en allmän översyn av lagen om svenskt medborgarskap. Bland annat skulle kommittén överväga om krav på kunskaper i svenska språket och om det svenska samhället borde uppställas för beviljande av medborgarskap. I dess slutbetänkande (SOU 1999:34) ansåg kommittén, främst på grund av rättviseskäl, att krav på språkkunskaper och kunskaper om det svenska samhället inte borde knytas till medborgarskapet. Frågor som berörde sådana kunskaper och undervisning var en uppgift för utbildningsväsendet, och erforderliga åtgärder borde vidtas långt tidigare än då frågan om naturlisation aktualiserades.

Regeringen ansåg i proposition 1999/2000:147 Lag om svenskt medborgarskap att krav på språkkunskaper eller kunskaper om det svenska samhället inte skulle införas som villkor för att få svenskt medborgarskap. Regeringen gjorde den bedömningen att det skulle vara förenat med betydande svårigheter att skapa en rättvis och praktiskt genomförbar ordning för det fall språkkrav skulle införas. Kontrollen av att kunskapskravet uppnåtts skulle också enligt regeringen innebära en administrativ belastning som var svår att försvara.

Vid behandling av propositionen uttalade utskottet i betänkande 2000/01:SfU8 att enligt utskottets mening ökar goda kunskaper i svenska språket och om svenska samhällsförhållanden förutsättningarna för arbete och deltagande i samhällslivet. Utskottet delade regeringens bedömning att det allmännas uppgift bör vara att se till att professionell undervisning erbjuds och att den är av god kvalitet samt att undervisningen så långt möjligt anpassas till individuella förutsättningar och behov. Utskottet ansåg också att det ytterst är de enskilda individerna som måste ta ansvar för sin språkinläring. Samhället kan stimulera språkinläringen, men motivationen och kunskaperna kan inte tvingas fram. Enligt utskottets uppfattning skulle ett språkkrav för erhållande av svenskt medborgarskap medföra svårigheter. Bland annat uppkommer frågan om vilken kunskapsnivå som skall uppnås och hur denna skall dokumenteras. Vidare skulle kontrollen av att kunskapskravet uppnåtts innebära en ökad administration. Utskottet delade regeringens bedömning att det

skulle vara förenat med betydande svårigheter att få till stånd ett rättvist och praktiskt system.

Utskottet vidhöll sitt ställningstagande i betänkande 2001/02:SfU15.

Utskottet noterar att regeringen under sommaren 2002 har beslutat om en ändrad kursplan för svenska för invandrare. I denna kursplan har i högre grad än tidigare utbildningsmålen och utbildningen anpassats till varje studerandes bakgrund, förutsättningar och planer för sin vistelse i Sverige. Var och en skall erbjudas goda förutsättningar till att få de språkkunskaper som svarar mot behoven och kraven i den verksamhet som han eller hon avser att söka sig till i Sverige. Regeringen har utöver detta även avsatt medel för kompetensutveckling av lärarna i svenska för invandrare.

Utskottet noterar vidare att regeringen i juni 2002 även tillsatt utredningen Utbildning i svenska för invandrare (dir. 2002:105) för att pröva hur skolformen svenska för invandrare kan förnyas och organiseras. En högkvalitativ utbildning i svenska språket skall skapas och möjligheterna öka att anpassa utbildningen och utbildningsmålen till individens behov och förutsättningar. Uppdraget skall redovisas senast den 1 september 2003.

Utskottet, som konstaterar att regeringen vidtagit åtgärder för att förbättra undervisningen i svenska för invandrare, vidhåller sitt tidigare ställningstagande och avstyrker motionerna Sf201 och Sf226 yrkandena 17 och 18.

Utskottet har tidigare vid ett flertal tillfällen avstyrkt motionsyrkanden om införande av en statligt arrangerad ceremoni vid förvärv av svenskt medborgarskap, senast i betänkande 2000/01:SfU8 Lag om svenskt medborgarskap. Utskottet har därvid påtalat att det står kommunerna fritt att anordna en högtidlighet för sådana kommuninvånare som beviljas svenskt medborgarskap och att så sker i flera kommuner. Utskottet delade regeringens bedömning att det är viktigt att nya medborgare välkomnas till det svenska samhället under värdiga former. Detta borde emellertid som hittills vara ett frivilligt åtagande för kommunerna.

Integrationsverket har haft i uppdrag att utarbeta ett informationsmaterial som ger exempel på hur särskilda ceremonier kan hållas för personer som förvärvat svenskt medborgarskap och sprida informationen till kommunerna. Verket har utarbetat skriften *Du gamla, du nya – Kommuner välkomnar landets nya medborgare*.

Utskottet vidhåller sin tidigare intagna uppfattning och avstyrker motion Sf226 yrkande 16.

Integrationsverket har fått i uppdrag att utarbeta information om medborgarskapets innebörd och medverka till att det sprids på lämpligt sätt bland såväl svenska som utländska medborgare och statslösa.

Regeringen har tillsatt en utredning om mottagande av och introduktion för flyktingar. Utredningen skall bl.a. överväga hur alla nyanlända invandrare, genom introduktionen eller på annat sätt skall kunna få ökad kunskap om och förståelse för grundläggande normer i det svenska samhället och det svenska demokratiska systemet (dir. 2001:87). Utredningen beräknas avsluta sitt arbete den 1 september 2003.

Enligt utskottets mening bör resultatet av övervägandena i den pågående utredningen inväntas. Motion Sf334 yrkande 49 avstyrks därmed.

## Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

### 1. Mål och grunder för integrationspolitiken (punkt 1)

av Sten Tolgfors, Anita Sidén och Anna Lilliehöök (alla m).

#### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Sf332 yrkandena 1, 3, 4, 7 och 20 och avslår motionerna 2002/03:Sf214 yrkande 1, 2002/03:Sf226 yrkande 1, 2002/03:Sf284, 2002/03:Sf323 yrkande 2 och 2002/03:N397 yrkande 21.

#### *Ställningstagande*

Tiotusentals människor i Sverige lever under helt andra ekonomiska och sociala omständigheter än vad som vore möjligt. Den ofrivilliga segregationen är inte en ursprungsfråga utan en socialt betingad situation, som är möjlig att förändra. Regeringen talar om "etnisk segregation", dels som ett problem i sig, dels som beskrivning av ett större samhällsproblem. Detta är en felaktig definition. Bland dem som invandrat till Sverige finns människor av olika religioner, kulturer, etnicitet, åldrar och yrken. De har olika utbildning, ambitioner, erfarenheter och behov. Var och en har sina egna drömmar. Ingen politik som bortser från detta kan bli framgångsrik. Tanken att en särskild integrationspolitik kan bryta utanförskap och maktlöshet eller öka tillgången till övriga samhället är fel. Det visar bara att de vanliga politiska systemen inte fungerar tillräckligt bra i Socialdemokraternas Sverige. Det behövs en bättre generell politik för att bryta kunskapsbrist, fattigdom, arbetslöshet, maktlöshet och utanförskap. Generella hinder för social rörlighet skapar utanförskap. Störst effekt får utanförskapet för människor som är nya i landet och på arbetsmarknaden. Nuvarande skatte- och bidragssystem skapar tillsammans inlåsnings effekter som leder till utanförskap. Så få politiska särlösningar som möjligt skall användas. Detta gäller särskilt särlösningar som utgår från ursprung. De generella systemen skall vara så flexibla att de kan anpassas efter allas våra behov. Kraven på, och möjligheterna för alla som bor i Sverige skall vara lika. Politiken skall vara inriktad på att göra det möjligt för enskilda människor att ta ansvar, utbilda sig och växa som individer.

## 2. Mål och grunder för integrationspolitiken (punkt 1)

av Bo Könberg och Linnéa Darell (båda fp).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:Sf226 yrkande 1 och 2002/03:N397 yrkande 21 och avslår motionerna 2002/03:Sf214 yrkande 1, 2002/03:Sf284, 2002/03:Sf323 yrkande 2 samt 2002/03:Sf332 yrkandena 1, 3, 4, 7 och 20.

### *Ställningstagande*

Den s.k. etniska segregationen är i grunden social. Arbetslöshet och fattigdom, brist på utbildning och service är avgörande snarare än etniciteten. Men det går aldrig att bortse från det faktum att dessa sociala faktorer i betydligt högre grad slår mot människor med invandrarbakgrund. Enligt vår mening kommer ingenting att ändra sig om inte individerna själva och deras civila gemenskaper får praktiska möjligheter att själva agera, ta initiativ, förverkliga egna planer och verka för att tillfredsställa egna behov. Rätt att välja skola, barnomsorg, vårdgivare och möjlighet att äga sin egen bostad är viktiga delar i en liberal integrationspolitik. En radikal omläggning av arbetsmarknadspolitiken, med stora möjligheter för individer och grupper att själva forma de verktyg de behöver för att ta sig in på arbetsmarknaden, betyder extra mycket för människor i segregerade förorter. Företagsklimatet måste även bli mycket bättre. Det är vidare en skam att en majoritet av invandrare och flyktingar som kommer till Sverige fortfarande inte behandlas som unika individer för vilka språkutbildningen anpassas efter vars och ens förutsättningar utan som kollektiv. Därför krävs en adekvat validering av i utlandet/hemlandet förvärvat utbildning och en därefter anpassad språkutbildning.

## 3. Mål och grunder för integrationspolitiken (punkt 1)

av Birgitta Carlsson (c).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Sf214 yrkande 1 och avslår motionerna 2002/03:Sf226 yrkande 1, 2002/03:Sf284, 2002/03:Sf323 yrkande 2, 2002/03:Sf332 yrkandena 1, 3, 4, 7 och 20 samt 2002/03:N397 yrkande 21.

### *Ställningstagande*

Människor får stå vid sidan av samhällsutvecklingen, eftersom de inte får tillgång till arbetsmarknaden eller för att bidrags- och skattesystemen låser

fast dem i en fattigdomsfälla. En höjning av ett bidrag leder till att ett annat sänks. Det behövs en ny politik som gör att alla kan känna sig delaktiga och medansvariga i samhället och där alla kan göra sina röster hörda och omsätta sina kunskaper och färdigheter i arbetslivet. Politiken skall motverka rasism och främlingsfientlighet samtidigt som den förmår undanröja diskriminerande strukturer och system. För att motverka segregation krävs att människor är medvetna om sina rättigheter och skyldigheter. Skolan har därvid ett stort ansvar att förmedla humanistiska värden.

#### **4. Invandrarbegreppet (punkt 2)**

av Sten Tolgfors, Anita Sidén och Anna Lilliehöök (alla m).

##### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Sf332 yrkande 27.

##### *Ställningstagande*

En stor del av dem som staten betraktar som invandrare ses som helt svenska av allmänheten. De är fullt ”integrerade”, har jobb och familj. Många svenskar tycker förmodligen att man är svensk när man är delaktig i samhället. Detta kan ta kort eller lång tid, allt beroende på person. Poängen är att ansvaret ligger i människornas egna händer. Det har emellertid varit svårare att betraktas som svensk av regeringen. Staten har under många år räknat dem som är födda utomlands eller har minst en förälder som är född utomlands som invandrare. Även om invandrarbegreppet numera begränsas till människor som själva är födda i andra länder måste det användas med urskiljning. Det förhållandet att en person är född i ett visst land säger mycket lite om livet och personen i övrigt. I stället är det delaktigheten i samhället som är det centrala.

#### **5. Introduktion av nyanlända flyktingar m.fl. (punkt 3)**

av Sten Tolgfors, Anita Sidén och Anna Lilliehöök (alla m).

##### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 5. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Sf7 yrkande 5 och avslår motion 2002/03:Sf289 yrkande 1.

##### *Ställningstagande*

Staten borde, tillsammans med kommunerna, utveckla introduktionsverksamheten så att den i högre grad uppmuntrar till arbete och eget ansvar för livssi-

tuationen. Staten måste därvid ställa tydliga krav på introduktionens kvalitet i kommunerna. Samtidigt skall staten fullt ut finansiera mottagandet.

Riksrevisionsverket, RRV, menar i skriften ”Att etablera sig i Sverige” att utvecklingen varit positiv i kommuner ”där egen försörjning och tilltro till individernas egen förmåga står i fokus på ett självklart sätt”. Förbättrad introduktion, syftande till egenförsörjning, är en nyckel till ökad integration av flyktingar i det svenska samhället.

## **6. Mottagande av nyanlända flyktingar m.fl. (punkt 4)**

av Birgitta Carlsson (c).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Jag anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 6. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Sf214 yrkande 5.

### *Ställningstagande*

Det är viktigt att de kommuner som tar emot invandrare och flyktingar är väl förberedda så att mottagandet blir kvalitetssäkrat. Beslut skall fattas så nära den enskilda individen som möjligt. Först då känner människor sig delaktiga och att de har möjlighet att påverka de beslut som fattas. Det finns anledning att decentralisera flyktingmottagandet så att alla kommuner som kan erbjuda god kvalitet på mottagandet också ges möjlighet till detta. En jämnare fördelning av mottagandet över landet bidrar till en positiv syn på flyktingpolitiken och underlättar för de mottagande kommunerna.

## **7. Utvecklingen av storstadsregionerna (punkt 5)**

av Sten Tolgfors, Anita Sidén och Anna Lilliehöök (alla m).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 7. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Sf332 yrkandena 2 och 5 och avslår motionerna 2002/03:Sf226 yrkande 24, 2002/03:Sf283, 2002/03:Sf318, 2002/03:Sf334 yrkande 46, 2002/03:Sf336 yrkandena 1 och 2 och 2002/03:Sf339.

### *Ställningstagande*

Den ofrivilliga segregationen är inte bara ett storstadsproblem, utan ett generellt problem. Det är ett av skälen till att det är fel att bryta ut ett mindre antal områden, i ett mindre antal kommuner, i en sär lösning. Alla människor i berörda områden har inte samma livssituation och samma problem. I de områden där regeringen fokuserar sina insatser på att bryta just ”etnisk segregation” är den etniska mångfalden stor. Där finns människor från dussintals

etniska grupper. Regeringens agerande blir med detta perspektiv synnerligen motsägelsefullt och bygger på att regeringen utgår från att invandrare är en enhetlig grupp inom vilken alla skall tas om hand på samma sätt.

Det är den ofrivilliga segregationen, utanförståendet och maktlösheten, som måste brytas. Därför måste insatser ske på individnivå genom bättre fungerande och mer flexibla generella välfärdssystem.

## **8. Utvecklingen av storstadsregionerna (punkt 5)**

av Bo Könberg och Linnéa Darell (båda fp).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 8. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Sf226 yrkande 24 och avslår motionerna 2002/03:Sf283, 2002/03:Sf318, 2002/03:Sf332 yrkandena 2 och 5, 2002/03:Sf334 yrkande 46, 2002/03:Sf336 yrkandena 1 och 2 och 2002/03:Sf339.

### *Ställningstagande*

Problemen i invandratäta områden beror i sig inte på den stora andelen invandrare utan på att det är områden med en hög arbetslöshet och stora sociala problem. Dessa socialt utsatta områden måste lyftas upp genom att det skapas en positiv spiral. Det handlar bl.a. om att se till att de nya svenskarna verkligen får tillträde till arbetsmarknaden och om att skapa magnetskolor. En annan åtgärd kan vara att lokalisera kommunala och statliga förvaltningar till de utsatta områdena. Förvaltningarna för med sig arbetstillfällen och behov av restauranger och andra servicenäringar uppkommer.

## **9. Utvecklingen av storstadsregionerna (punkt 5)**

av Kenneth Lantz (kd).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Jag anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 9. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Sf334 yrkande 46 och avslår motionerna 2002/03:Sf226 yrkande 24, 2002/03:Sf283, 2002/03:Sf318, 2002/03:Sf332 yrkandena 2 och 5, 2002/03:Sf336 yrkandena 1 och 2 och 2002/03:Sf339.

### *Ställningstagande*

Den mest kraftfulla åtgärden för att motverka segregation är att se till att alla bostadsområden har en blandad bebyggelse med flera olika upplåtelseformer. För detta behövs fler bostäder. Det behövs även en större andel bostadsrätter i många förorter. En viktig målsättning i integrationsarbetet är att alla skall bo i

en trygg och attraktiv stadsdel. Kommunerna bör därför utveckla en bebyggelseinriktad brottsförebyggande policy, vilken framgår av översiktsplanen. Det skall dessutom finnas 1 närpolis per 1 000 invånare. I alla nya detaljplaner och vid förändringar av detaljplaner bör vidare en konsekvensbeskrivning göras av hur planerna kan tänkas förbättra eller försämrade integrationen. Ännu en idé är att flytta ut kommunala verksamheter och myndigheter eller att locka stora privatföretag till miljonprogramsområden, vilket kan öka behovet av servicetjänster i området och därmed generera arbetstillfällen.

## **10. Utvecklingen av storstadsregionerna (punkt 5)**

av Kalle Larsson (v).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Jag anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 10. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Sf336 yrkandena 1 och 2 och avslår motionerna 2002/03:Sf226 yrkande 24, 2002/03:Sf283, 2002/03:Sf318, 2002/03:Sf332 yrkandena 2 och 5, 2002/03:Sf334 yrkande 46 och 2002/03:Sf339.

### *Ställningstagande*

Det finns omfattande jämställdhetsforskning som visar att män väljer andra män när de anställer eller nominerar, därför att det är vad de känner igen. Liknande diskriminering riktas mot människor med utländskt ursprung. Grundläggande för integrationspolitiken är att bryta upp de etniskt verkligt segregerade bostadsområdena, dvs. överklassområden som Östermalm, Askim och Limhamn, och att rikta ifrågasättandet mot dem som innehar positionerna och makten. Regeringen bör därför med det snaraste upprätta en plan, på samma sätt som man gjort för dem som invandrat till Sverige, över hur man skall integrera människor från dessa etniskt segregerade bostadsområden i samhället.

Regeringen har, inom ramen för storstadssatsningen, betalat ut mer pengar till kommuner som har fokuserat på arbetsmarknad och utbildning och kunnat påvisa resultat. Storstadssatsningen har från början haft en långsiktighetsprägel som inte går att förena med kravet på snabb prestation. Vidare är risken stor att målområdena folkhälsa, trygghet, miljö och demokratiskt deltagande, liksom strategin om s.k. underifrånperspektiv, kommer i skymundan om tillväxtperspektivet ensidigt fokuseras. Storstadssatsningen bör återta sitt ursprungliga helhetsperspektiv på människors växt och välbefinnande. Den får inte sluta som en traditionell arbetsmarknadsinsats, utan måste lyckas med att hålla kvar sina två övergripande mål, nämligen tillväxt och att bryta segregation. Balansen mellan målen kan endast upprätthållas om målområdet demokratisk delaktighet samt strategierna långsiktighet och underifrånperspektiv bevaras och förstärks.

## 11. Kvinnor och flickor med utländsk bakgrund (punkt 7)

av Sten Tolgfors, Anita Sidén och Anna Lilliehöök (alla m).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 11. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Sf332 yrkande 28 och avslår motionerna 2002/03:Sf350, 2002/03:Sf360, 2002/03:L277 yrkande 3 och 2002/03:A323 yrkande 1.

### *Ställningstagande*

Många av dem som kommit till Sverige har flytt från fundamentalism och politiskt förtryck. Andra har flytt från förföljelse grundad på kön eller religion. Många har inte bara flytt från någonting, utan också till någonting, nämligen till frihet, mänskliga rättigheter och demokrati. Därför är det en paradox att det förekommer att människor väl i det nya landet accepterar och ibland förstärker en oacceptabel syn på kvinnor och vidmakthåller kulturella traditioner som förminskar kvinnors värde. Här finns ett samband med utanförskapet i Sverige. När människors identitet blir svår att upprätthålla och självkänslan bryts ned av arbetslöshet, svag social status och utanförstående, söker sig många tillbaka till förlegade värderingar. Detta har gjort att särskilt unga flickor, som har drabbats eller riskerar att drabbas av könsstympning och "hedersmord", har svikits. Deras situation har inte tillräckligt uppmärksamats. Det är oerhört viktigt att markera att respekten för allas lika värde och demokratins grundvärderingar skall gälla alla i Sverige.

## 12. Kvinnor och flickor med utländsk bakgrund (punkt 7)

av Kalle Larsson (v).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Jag anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 12. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:A323 yrkande 1 och avslår motionerna 2002/03:Sf332 yrkande 28, 2002/03:Sf350, 2002/03:Sf360 och 2002/03:L277 yrkande 3.

### *Ställningstagande*

Genom att koppla jämställdhet till något förmodat svenskt skapas en yttre sammanhållning gentemot de icke-jämställda, de andra. I och med att de invandrades kulturella bagage får bära skulden för kvinnoförtrycket frikänns det svenska samhället från allt medansvar. De invandrade kvinnorna definieras då som offer för kulturkrockar, i vilka de söker den frihet som den svenska livsstilen kan erbjuda. Det våld som utspelas förklaras som repressalier mot de invandrade kvinnor som bryter mot familjens normer. Detta defi-

nierar alla invandrade män som potentiella förövare och alla invandrade kvinnor som möjliga offer. Den svenska jämställdhetspolitiken har medfört tydliga klyftor i samhället och en ny form av ojämlikhet, nämligen "svenskar" kontra "invandrare" i en mycket tydlig moraliserande, hierarkisk ordning. Själva grundtanken med jämställdhetspolitiken – att eliminera en form av förtryck – har alltså bidragit till uppkomsten av en annan. Därför bör riksdagen med bifall till motion A323 yrkande 1 begära att regeringen tillsätter en utredning med uppdrag att analysera jämställdhetsmålets konsekvenser vad gäller ökade klyftor mellan majoritetssamhällets invånare och personer med invandrarbakgrund.

Motion 2002/03:L277 yrkande 3 är, enligt vad som anförs i betänkandet, tillgodosedd.

### **13. Bosättningskrav för erhållande av svenskt medborgarskap (punkt 11)**

av Mona Jönsson (mp).

#### *Förslag till riksdagsbeslut*

Jag anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 13. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Sf289 yrkandena 17 och 18.

#### *Ställningstagande*

Medborgarskapet har en grundläggande betydelse för människornas möjligheter att påverka förhållanden i samhället och deras känsla av att tillhöra detta. Därför bör det underlättas för de utländska medborgare som bor i Sverige att erhålla svenskt medborgarskap. Dagens krav på fem års folkbokföring i Sverige bör ändras till tre år. Vidare skall alla barn som föds i Sverige ha rätt till svenskt medborgarskap utan något krav på tidsvillkor.

### **14. Kunskaper i svenska språket (punkt 13)**

av Sten Tolgfors, Anita Sidén och Anna Lilliehöök (alla m).

#### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att utskottets förslag under punkt 13 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 14. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Sf201 samt avslår motion 2002/03:Sf226 yrkandena 17 och 18.

#### *Ställningstagande*

Språkkunskaper är viktiga främst för den enskilde, dvs. för människors möjligheter att få jobb, sociala kontakter och att klara sig på egen hand i sam-

hället. Dessutom är språket en förutsättning för att föräldrar fullt ut skall kunna upprätthålla föräldrarollen.

Kunskaper i svenska språket skall vara ett normalt krav för erhållande av medborgarskap. Det har vi moderater tidigare anfört. Detta språkrav bör motsvara avklarad utbildning i svenska för invandrare, sfi. I utbildningen ingår också de grundläggande kunskaper om svenska samhället som alla behöver ha.

Språkrav är ett medel för att fler skall delta aktivt i utbildningen. Tillammans med ökad individualisering av undervisningen och en sfi-check skulle kvaliteten på sfi-undervisningen kunna förbättras. Undantag från språkravet bör kunna göras om sökandens ålder eller andra omständigheter gör det orimligt att hävda språkravet.

## **15. Kunskaper i svenska språket (punkt 13)**

av Bo Könberg och Linnéa Darell (båda fp).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att utskottets förslag under punkt 13 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 15. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Sf226 yrkandena 17 och 18 samt avslår motion 2002/03:Sf201.

### *Ställningstagande*

Bättre kunskaper i svenska hos invandrare är en viktig faktor i integrationsprocessen. För att stimulera invandrare att lägga ned mer tid och kraft på att lära sig svenska behöver mycket göras. Det viktigaste är att undervisningen i svenska – ”svenska för invandrare”, sfi – förbättras. Andra vägar som också är viktiga handlar om att öka incitamenten att påbörja och fullfölja språkutbildning i svenska. Reglerna för medborgarskap kan vara viktiga för integrationen. Vi menar att ett krav på acceptabla kunskaper i svenska för medborgarskap skulle förbättra integrationen. Motsvarande krav ställs i elva EU-länder och i flera andra länder som Sverige brukar jämföra sig med.

För att man fullt ut skall ha nytta av de rättigheter ett medborgarskap ger – till exempel att få rösta i riksdagsval – och på ett bra sätt kunna fullgöra de skyldigheter som följer med medborgarskap – till exempel att göra värnplikt – behövs kunskaper i svenska. Värnpliktsverket skrev i sitt remissvar över utredningen om dubbelt medborgarskap att det är otillfredsställande att ta ut värnpliktiga till tjänstgöring, innan vissa språkkunskaper föreligger. Samtidigt ansåg de det orättvist om medborgare med utländsk bakgrund skulle undantas från tjänstgöring. Vad gäller rätten att rösta i riksdagsval har Integrationsverket slagit fast att det främst är bristande språkkunskaper som gör att personer med invandrarbakgrund deltar i det politiska livet i mindre utsträckning än andra.

En ny medborgarskapsutredning bör tillsättas för att utreda hur språkkunskaperna skall redovisas och på vilken nivå de behöver ligga. En utgångs-

punkt för utredningen skall vara att om man har genomgått sfi-utbildning med godkända resultat, så uppfyller man kravet på språkkunskaper för medborgarskap. Dispens från språkkravet skall kunna ges till äldre personer eller funktionshindrade. Barn skall, liksom i dag, ges svenskt medborgarskap när deras föräldrar erhåller det.

#### **16. Medborgarskapsceremonier m.m. (punkt 14)**

av Bo Könberg och Linnéa Darell (båda fp).

##### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 16. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Sf226 yrkande 16 och avslår motion 2002/03:Sf334 yrkande 49.

##### *Ställningstagande*

Vi tror att frågor kring det svenska medborgarskapet är viktiga, också i ett integrationsperspektiv. Medborgarskapet ger unika rättigheter, till exempel rösträtt i riksdagsval och en ovillkorlig rätt att stanna i Sverige, som inte kan uppnås på annat sätt. Men medborgarskapet skall också vara förenat med vissa tydliga krav. Dit hör exempelvis att inte bedriva brottslig verksamhet under den tid man har uppehållstillstånd. Det skall således vara något eftersträvansvärt att bli svensk medborgare. Medborgarskapet skall vara ett erkännande av att man uppfyllt ett antal kriterier som ger vissa fördelar. Om det blir så, kan det ha positiva effekter redan tidigt i integrationsprocessen. Med denna syn är det naturligt att själva erhållandet av medborgarskapet förknippas med en viss högtidlighet. I flera av Sveriges kommuner har medborgarskap sedan några år delats ut i samband med mindre ceremonier som uppmärksammar händelsen och dess betydelse för de involverade. Med anledning av de positiva erfarenheterna av detta bör regeringen överväga att genomföra medborgarskapsceremonier i en större utsträckning och med en officiell innebörd.

#### **17. Medborgarskapsceremonier m.m. (punkt 14)**

av Kenneth Lantz (kd).

##### *Förslag till riksdagsbeslut*

Jag anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 17. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Sf334 yrkande 49 och avslår motion 2002/03:Sf226 yrkande 16.

*Ställningstagande*

För att betona medborgarskapets rättigheter, men också dess skyldigheter, anser vi att alla nya medborgare och alla 18-åringar skall få en medborgarbok där medborgarskapets innebörd tydliggörs och samhällets grundvärderingar formuleras. Boken bör förmedla den värdegrund som beskrivs i skolplanen, nämligen människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet med svaga och utsatta, vilka är de värden som skolan skall gestalta och förmedla. Denna värdegrund härleds från den etik som förvaltats i kristen tradition och i västerländsk humanism. Överlämnandet av medborgarboken bör ske i samband med en ceremoni i hemkommunen, där man välkomnar och uppmärksammar de nya svenskarna och de som blivit myndiga.

## Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

### 1. Kvinnor och flickor med utländsk bakgrund (punkt 7)

av Bo Könberg (fp), Linnéa Darell (fp) och Kenneth Lantz (kd).

Kvinnor och män har lika rätt att leva sina liv så som de själva önskar. Den rätten går inte att kompromissa med hänvisning till religion, kultur eller sedvänjor. Det är dock en myt att våld mot kvinnor skulle vara ett problem avgränsat till vissa invandrargrupper.

Även då dessa problem berör ett mindre antal, får vi inte blunda för att de existerar i vårt land. Kvinnoförtryck förekommer i alla delar av världen, men de former, uttryck och sedvänjor som förtryckarna hänvisar till för att rättfärdiga sig kan skifta. Den gemensamma nämnaren är att förtrycket är vidrigt och oacceptabelt. Svensk lag kriminaliserar hot och våld mot kvinnor, och den lagen skall tillämpas.

Folkpartiet har lämnat motionsförslag om bl.a. breddning av polisens kulturella kompetens, förbättring av svenskundervisning för invandrarkvinnor, förstärkning av arbetet med information angående kvinnoförtryckande seder och skärpning av denna lagstiftning, möjlighet för socialtjänsten att i extrema fall agera för en minderårig utan vårdnadshavarens kännedom samt om effektiviserat skydd för hotade kvinnor.

Vidare vill vi framhålla att mordet på de unga kvinnor som brutit med sina familjer som inträffat på senare år betyder att rättssamhället har misslyckats. Samhället har således inte kunnat ge dem det stöd och det skydd de har rätt till.

### 2. Kvinnor och flickor med utländsk bakgrund (punkt 7)

av Birgitta Carlsson (c).

Regeringen och svenska myndigheter har ett mycket stort ansvar, dels för de enorma historiska misstag som skett inom invandrings- och integrationspolitiken, dels för hur dagens situation skall lösas. Beträffande unga invandrade flickor och kvinnor är det oerhört mycket att göra innan dessa kan känna att mänskliga rättigheter i Sverige gäller även dem. För att kunna ta helhetsgrepp och nå samsyn och framgång när det gäller skydd av dessa kvinnor kan en nationell handlingsplan om detta behöva upprättas. Inom Centerpartiet kommer vi att följa utvecklingen i frågan och om det behövs återkomma i annat sammanhang. Jag avstår därför från att reservera mig.

### 3. Tolksfrågor (punkt 8)

av Mona Jönsson (mp).

Tolkservicen är mycket eftersatt. Bland annat sparar ofta kommuner, lands-  
ting och stat pengar på att inte anlita auktoriserade tolkar. Auktoriserad tolk-  
service och kvalificerade översättare måste finnas att tillgå för att missför-  
stånd med allvarliga konsekvenser inte skall uppstå. Det är därför inte motive-  
rat att avvakta resultatet av den pågående utredningen om tillsyn över tolk-  
förmedlingar. Med hänsyn till de brister som således råder inom området  
förutsätter jag att regeringen vidtar åtgärder omgående.

BILAGA

## Förteckning över behandlade förslag

### Motion väckt med anledning av skrivelse 2002/03:28 Migration och asylpolitik

*2002/03:Sf7 av Sten Tolgfors m.fl. (m):*

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om introduktionsverksamheten för flyktingar.

### Motioner från allmänna motionstiden

*2002/03:Sf201 av Marietta de Pourbaix-Lundin och Inger René (m):*

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till sådan ändring i lagen om medborgarskap (2001:82) att test av kunskaperna i det svenska språket ingår som ett kriterium för att kunna få svenskt medborgarskap i enlighet med vad som anförs i motionen.

*2002/03:Sf214 av Birgitta Carlsson m.fl. (c):*

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökade insatser för att minska segregeringen i samhället.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökad decentralisering av flyktingmottagandet.

*2002/03:Sf226 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):*

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om strukturella problem och omhändertagandementalitet som ett hinder för integration.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om medborgarskapsceremonier.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att acceptabla kunskaper i svenska språket bör vara ett krav för medborgarskap.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillsätta en utredning om hur språktester bör utformas.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att lyfta upp socialt utsatta områden.

*2002/03:Sf241 av Cecilia Magnusson och Anita Sidén (m):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om personkontroll inför beslut om uppehållstillstånd eller medborgarskap.

*2002/03:Sf283 av Inger Lundberg m.fl. (s):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om segregerade bostadsområden.

*2002/03:Sf284 av Inger Lundberg m.fl. (s):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om organisationen av integrationsarbetet.

*2002/03:Sf289 av Peter Eriksson m.fl. (mp):*

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om individuella introduktionsprogram.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tolkservice.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att prioritera arbetet för norm- och beteendeförändringar.
17. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av 5-årskravet för beviljandet av svenskt medborgarskap till 3 år för alla kategorier.
18. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till sådan lagändring att barn som föds i Sverige ges rätt till svenskt medborgarskap, utan krav och tidsvillkor.

*2002/03:Sf318 av Catherine Persson (s):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om integrationsbefrämjande insatser.

*2002/03:Sf323 av Lars Johansson m.fl. (s):*

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om ett nationellt handlingsprogram.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att fördjupa arbetet med integrationen.

*2002/03:Sf332 av Sten Tolgfors m.fl. (m):*

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den socialdemokratiska integrationspolitikens brister.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den ofrivilliga segregationens sociala orsaker.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om problemen med regeringens vilja att använda särlösningar för att bryta segregationen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om grunderna i en generell politik för att bryta ofrivillig segregation och utanförskap.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om problemen med regeringens användning av begreppet etnisk segregation.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det så långt det är möjligt skall ställas samma krav på och ges lika möjligheter för alla som bor i Sverige.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om hur skatte- och bidragssystem tillsammans skapar fastlåsnings-effekter som leder till utanförskap.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om regeringens användning av invandrarbegreppet.
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om situationen för kvinnor och unga flickor i särskilt utsatta situationer.

*2002/03:Sf334 av Sven Brus m.fl. (kd):*

46. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bostadssegregering, utplacering av myndigheter, institutioner och kommunal verksamhet till "invandratäta" områden och att det i förändrade och nya detaljplaner skall finnas en konsekvensbeskrivning ur ett integrationsperspektiv.
49. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införandet av en medborgarbok.

*2002/03:Sf336 av Gudrun Schyman m.fl. (v):*

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en plan upprättas för att integrera människor från etniskt segregerade bostadsområden på samma sätt som gjorts för dem som invandrat till Sverige.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att hålla kvar de övergripande målen i storstadssatsningen om tillväxt och att bryta segregationen.
41. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behov av att ändra statens roll vad gäller det antirasistiska arbetet.

*2002/03:Sf339 av Yilmaz Kerimo m.fl. (s):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av ett fortsatt steg i storstadspolitiken inom den generella välfärdspolitikens ram för att motverka ökade samhällsklyftor och segregation i storstadsområdena.

2002/03:Sf350 av Anne Ludvigsson m.fl. (s):

Riksdagen begär att regeringen åter utreder hur kunskapen om svenska lagar och rättigheter kan öka hos grupper med annan kulturell bakgrund.

2002/03:Sf360 av Lena Ek (c):

Riksdagen tillkännager som sin mening vad i motionen anförs om en nationell handlingsplan för skydd av unga invandrarkvinnor.

2002/03:Sf371 av Eva Arvidsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att kommuner, landsting, myndigheter och företag upprättar integrations- och mångfaldsplaner och att de kontinuerligt revideras.

2002/03:Sf374 av Cinnika Beiming m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder mot krogdiskriminering.

2002/03:K433 av Anders Bengtsson m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att resurser fördelas för att initiera forskning med fokus på utvecklingen av de främlingsfientliga och nazistiska partiernas senaste framgångar i de allmänna valen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att fördela resurser till forskning på integrationsområdet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att överväga olika möjligheter till en fortsättning och utveckling av det demokratiarbete som inleddes i flera kommuner och i invandratäta områden inför valet 2002.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stöd till kommuner i arbetet mot främlingsfientlighet och rasism.

2002/03:L277 av Tasso Stafilidis m.fl. (v):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att frågan om barnäktenskap och tvångsäktenskap skall lyftas in i integrationspolitiken.

2002/03:N397 av Martin Andreasson m.fl. (fp):

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en ny integrationspolitik som bättre utnyttjar de idéer och resurser som finns i de invandratäta områdena och bygger på bl.a. bättre språkkunskaper och en bättre småföretagspolitik.

*2002/03:A323 av Ulla Hoffmann m.fl. (v):*

1. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning med uppdrag att analysera jämställdhetsmålets konsekvenser vad gäller ökade klyftor mellan majoritetssamhällets invånare och personer med invandrabakgrund.